

-
-
-

Passend onderwijs voor begaafde leerlingen binnen samenwerkingsverbanden

Rapportage van een inventariserend onderzoek

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

Passend onderwijs voor begaafde leerlingen binnen samenwerkingsverbanden

Rapportage van een inventariserend onderzoek

Maart 2018

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

2018 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteurs: Desirée Houkema, Yvonne Janssen, Nora Steenbergen-Penterman

Informatie

SLO

Afdeling: Informatiepunt Onderwijs en Talentontwikkeling

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 840

Internet: www.talentstimuleren.nl

E-mail: talentstimuleren@slo.nl

AN: 1.7806.744

Inhoud

Samenvatting	5
1. Inleiding	7
1.1 Context	7
1.2 Aanleiding	7
1.3 Werkwijze	8
1.4 Leeswijzer	8
2. Resultaten aanbod en begeleiding op het niveau van samenwerkingsverbanden	11
2.1 Primair onderwijs	11
2.2 Voortgezet onderwijs	15
2.3 Dreigende schooluitval en thuiszitters (in po en vo)	22
2.4 Extra ondersteuning door het samenwerkingsverband op de scholen	25
2.5 Vervolg na beëindiging van een ondersteuningstraject vanuit een SWV	29
2.6 Expertise binnen samenwerkingsverbanden	31
3. Ambities van de samenwerkingsverbanden	33
4. Ondersteuning door SLO	35
4.1 Activiteiten/hulpmiddelen van SLO	35
4.2 Ondersteuning door SLO	36
5. Aanbod en begeleiding op school- en bestuursniveau	39
5.1 Basisondersteuning op schoolniveau	39
5.2 Extra ondersteuning op bestuursniveau	42
5.3 Aanwezigheid van arrangement po-vo op school/bestuursniveau	44
5.4 Ambulante begeleiding/ondersteuning op bestuursniveau	44
6. Ouderbijdrage en bekostiging van de arrangementen	45
7. Conclusies	49
7.1 Aanbod en begeleiding binnen samenwerkingsverbanden po	49
7.2 Aanbod en begeleiding binnen samenwerkingsverbanden vo	50
8. Discussie	51
8.1 Voorkomen van thuiszitters	51
8.2 Expertise en deskundigheid binnen samenwerkingsverbanden	51
8.3 Gevolgen voor de ondersteuning vanuit het informatiepunt	53
Bijlage 1 Deelnemende samenwerkingsverbanden po en vo	55
Bijlage 2 Schematisch overzicht SWV-monitor (po)	57
Bijlage 3 Schematisch overzicht SWV-monitor (vo)	59

Samenvatting

De brede doelstelling van passend onderwijs is een passende plek voor ieder kind, dus ook voor (hoog)begaafde leerlingen. Aandacht voor de mogelijkheden en behoeften van begaafde leerlingen in de context van passend onderwijs is niet altijd vanzelfsprekend. Via diverse beleidsmaatregelen wordt hiervoor extra aandacht gevraagd en sinds augustus 2015 ontvangen de samenwerkingsverbanden (SWV'en) hiervoor extra gelden. Dit inventariserende onderzoek beoogt weer te geven wat de stand van zaken is binnen de SWV'en van het primair en voortgezet onderwijs op het gebied van onderwijs aan en begeleiding van begaafde kinderen en welke ambities zij hebben.

Op SWV-niveau in het primair onderwijs (po) is de meest voorkomende interventie een arrangement voor dubbel bijzondere leerlingen en andere complexe problematiek (bijv. trauma's, depressie, ingrijpende levensgebeurtenissen). In iets mindere mate komt de deeltijdpeergroep voor, gevolgd door arrangementen voor (dreigende) schooluitval en de voltijdpeergroep. Op SWV-niveau in het voortgezet onderwijs (vo) zijn vso-voorzieningen op havo-niveau het meest aanwezig, net als (tijdelijke) arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen en andere complexe problematiek. Daarna komen arrangementen bij (dreigende) schooluitval. Het minst komt vso voor op vwo-niveau. De bestaande arrangementen voor (dreigende) thuiszitters betreffen maatwerk en zijn zeer divers van aard. Zelden gaat het om een arrangement dat specifiek gericht is op kenmerken van begaafde leerlingen. Bij de thuiszitters zijn de jongens oververtegenwoordigd. Duidelijk is dat op dit moment begaafdheid nauwelijks nog als mogelijke factor wordt meegenomen binnen de thuiszittersproblematiek. Inspelen op kenmerken van begaafdheid en het bieden van mogelijkheden tot deelname aan een deeltijd of voltijd peergroep vinden met name op school- en bestuursniveau plaats. SWV'en zijn vaak van mening dat het daar ook 'hoort'. Zij zetten zich vooral in voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften.

De SWV'en geven aan dat ouderbijdragen bij deeltijdpeergroepen en bij arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen in het po niet of nauwelijks aan de orde zijn. Voor voltijdpeergroeponderwijs ligt dit anders: bij ruim een derde is er een mix van ouderbijdrage en bekostiging door school en/of bestuur en/of SWV. In het vo is er slechts in een enkel geval sprake van een (mix met) ouderbijdrage, en dan meestal voor reizen en uitdagende leerlijnen. Arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen worden grotendeels bekostigd door SWV'en.

De ambities van SWV'en richten zich met name op het ondersteunen van dubbel bijzondere leerlingen, begaafde leerlingen met andere complexe problematiek en leerlingen die dreigen uit te vallen of al thuis zitten. Ook blijkt dat er behoefte is om uit te gaan van een visie waarbij begaafdheid geïntegreerd wordt binnen het beleid van Passend onderwijs voor alle leerlingen.

Ondersteuningsbehoeften zijn daarbij het uitgangspunt. Om de SWV'en in hun ambities te ondersteunen en beter in te spelen op de ondersteuningsbehoeften van begaafde leerlingen is het volgende van belang:

- Cluster leerlingen met vergelijkbare ondersteuningsbehoeften. Hierdoor wordt een setting met gelijkgestemden mogelijk en een meer efficiënte inzet van middelen en benodigde expertise.
- Stimuleer meer afstemming en samenwerking tussen scholen, besturen en SWV'en onderling.
- Faciliteer bij complexe problematiek meer afstemming tussen onderwijs en zorg en stimuleer regionale samenwerking.
- Onderzoek thuiszittersproblematiek (onder andere hoe begaafdheidsfactoren hierbij een mogelijke rol spelen), de ondervertegenwoordiging van meisjes en effectieve aanpakken voor 'dubbel bijzondere' leerlingen.
- Faciliteer deskundigheidsbevordering op het gebied van begaafdheid binnen alle lagen in het onderwijs (scholen, besturen en SWV'en).
- Zorg dat expertise laagdrempelig beschikbaar is, zodat meer preventief en niet vooral curatief gewerkt kan worden. Voor de begeleiding van 'dubbel bijzondere' leerlingen is gecombineerde expertise nodig: expertise op het gebied van begaafdheid én op gebied van leer- en of gedragsproblemen.

1. Inleiding

Wat is de stand van zaken binnen de samenwerkingsverbanden (SWV'en) van het primair en voortgezet onderwijs op het gebied van onderwijs en begeleiding van begaafde kinderen? Die vraag is in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) door SLO, het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling, geïnterviewd. Er is in kaart gebracht in hoeverre SWV'en zicht hebben op de beschikbare mogelijkheden die er in het SWV zijn voor begaafde leerlingen, wat de SWV'en zelf aan ondersteuning en arrangementen bieden, en welke ambities zij hebben om dit verder vorm te geven.

1.1 Context

Passend onderwijs streeft naar een passende plek voor ieder kind, dus ook voor begaafde leerlingen. SWV'en, verantwoordelijk zijn voor passend onderwijs, zijn bezig met het inrichten van een evenwichtig geheel van basisondersteuning en aanvullende ondersteuning, arrangementen en voorzieningen. Het streven is om door middel van regionale samenwerking een dekkend aanbod te realiseren. Het is niet vanzelfsprekend dat er in de context van passend onderwijs aandacht is voor de mogelijkheden en behoeften van begaafde leerlingen. Vandaar dat er via diverse beleidsmaatregelen extra aandacht aan wordt besteed.

Naar aanleiding van de motie Straus (oktober 2013) heeft Staatssecretaris Dekker in zijn Kamerbrief *Passend onderwijs en hoogbegaafdheid* (april 2014) een aantal voorstellen gedaan om aan te geven hoe (hoog)begaafdheid meegenomen kan worden bij de verdere invoering van passend onderwijs. De SWV'en krijgen hiervoor sinds 1 augustus 2015 een extra impuls oplopend van 8 miljoen in 2015 tot 29 miljoen euro in 2019. Deze middelen zijn bedoeld om recht te doen aan de brede doelstelling van passend onderwijs voor alle leerlingen, waaronder (hoog)begaafde kinderen, door talenten aan te spreken in een rijke leeromgeving en de doorgaande ontwikkeling te borgen. Daarnaast is het nodig passende ondersteuning te bieden voor begaafde leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften, bijvoorbeeld voor leerlingen met kenmerken van begaafdheid en kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen ('dubbel bijzondere' leerlingen).

SLO heeft haar activiteiten binnen het kader van passend onderwijs in opdracht van OCW sinds 2014 geïntensiveerd en biedt voor de SWV'en een ondersteuningsstructuur om passend onderwijs voor begaafde leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs te realiseren.

1.2 Aanleiding

Dit onderzoek is uitgevoerd omdat onvoldoende duidelijk is hoe de SWV'en tot nog toe inhoud geven aan de extra ondersteuningsbehoeften van begaafde leerlingen, en in hoeverre zij op de hoogte zijn van de mogelijkheden binnen de basisondersteuning van scholen en besturen die onder de SWV'en vallen. Bovendien bestaat in relatie tot thuiszitterproblematiek de behoefte te inventariseren in hoeverre SWV'en inschatten dan wel weten hoeveel begaafde kinderen (j/m) thuiszitten in het funderend onderwijs en wat zij doen voor deze (dreigende) thuiszitters. Daarnaast zijn er diverse signalen van (belangenverenigingen van) ouders met betrekking tot een niet-vrijwillige ouderbijdrage voor deelname aan deeltijd en/of voltijds peergroep onderwijs. In de Tweede Kamer heeft Siderius (juni 2016) een motie ingediend voor de uitvoering van een beknopt onderzoek naar, al dan niet verplichte, ouderbijdragen voor dergelijke vormen van onderwijs. Ook deze vraag is meegenomen in de monitor. Ten slotte is het belangrijk te weten

wat de ambities van de SWV'en zijn en op welke wijze zij ondersteund wensen te worden, zodat de ondersteuningsstructuur die SLO op dit moment biedt, geoptimaliseerd kan worden.

1.3 Werkwijze

De online vragenlijst is, na een raadpleging van experts en vertegenwoordigers van besturen/SWV'en, in samenwerking met OCW tot stand gekomen. Alle SWV'en van het primair en voortgezet onderwijs zijn per mail benaderd met het verzoek de vragenlijst in te vullen. We hebben via de bij ons bekende algemene contactgegevens van de SWV'en gevraagd de vragenlijst in te laten vullen door de persoon die het meest op de hoogte is van het aanbod voor en de begeleiding van begaafde leerlingen binnen het SWV. De vragenlijst is medio november 2016 verstuurd naar alle SWV'en, die tot 23 december 2016 de gelegenheid hadden dit in te vullen. Begin januari 2017 hebben we een aanvullende mail verstuurd naar de nog ontbrekende SWV'en met de vraag om uiterlijk eind januari alsnog de vragenlijst in te vullen en daarmee de respons nog wat te vergroten.

Van de 77 SWV'en primair onderwijs hebben 63 SWV'en de online vragenlijst (deels) ingevuld. Van de 75 SWV'en voortgezet onderwijs zijn er 35 respondenten. De respons op de vragenlijst betreft daarmee dus 82% voor het primair onderwijs en 47% voor het voortgezet onderwijs. Echter, niet alle respondenten hebben de vragenlijst volledig ingevuld. Daarom vermelden we bij de uitwerking van de resultaten het aantal respondenten per vraag en de weergegeven percentages zijn dan ook gebaseerd op dat aantal.

Het doel van de vragenlijst was primair om in kaart te brengen hoe SWV'en invulling geven aan hun verantwoordelijkheden met betrekking tot passend onderwijs voor begaafde leerlingen, daarom is met name dit aspect bevraagd. Aanvullend is ook geïnformeerd wat er bij SWV'en bekend is over de aanwezigheid van onderwijsaanpassingen en beschikbare arrangementen/voorzieningen op een of meerdere scholen en binnen één of meerdere besturen. Voorafgaand aan de totstandkoming van de vragenlijst bleek uit gesprekken met bestuurders en vertegenwoordigers van SWV'en namelijk dat het voorkomt dat SWV'en (nog) niet op de hoogte zijn van de mogelijkheden die er zijn. Dit betekent dat de onderzoeksresultaten op school- en bestuursniveau *niet* het aantal scholen/ besturen met een bepaald arrangement kwantificeren. De resultaten geven alleen inzicht in hoeverre het SWV op de hoogte is van de verschillende onderwijsaanpassingen en arrangementen. Er is nader onderzoek nodig om hier een realistischer beeld van te krijgen.

De ingevulde antwoorden op de vragen die betrekking hebben op het niveau van het SWV geven wel een kwantitatief beeld. Hieruit is af te leiden hoeveel SWV'en welke arrangementen en ondersteuning bieden. Wanneer er sprake is van een bepaald arrangement op het niveau van het SWV, hebben we doorgevraagd naar werkwijze, bekostiging en doelstellingen van het arrangement.

1.4 Leeswijzer

In deze rapportage geven we eerst de resultaten van het onderzoek met betrekking tot aanbod en begeleiding op het niveau van SWV'en (Hoofdstuk 2). Hierbij wordt toegelicht wat over de geboden arrangementen voor begaafde leerlingen bekend is bij SWV'en met betrekking tot aantallen leerlingen/groepen en verdeling jongens/meisjes, doelstellingen en aansluiting op ondersteuningsbehoeften, toelatingsprocedures en betrokkenen hierbij.

Eerst geven we de resultaten voor het primair onderwijs (2.1) en vervolgens die voor het voortgezet onderwijs (2.2). Met betrekking tot leerlingen die dreigen uit te vallen of thuis zitten, vergelijken we de resultaten voor primair en voortgezet onderwijs in 2.3 met elkaar. De ondersteuningsmogelijkheden die SWV'en voor thuiszitters bieden, komen aan bod en de omvang van deze problematiek voor zover dit bij SWV'en bekend is. In 2.4 gaan we in op de mogelijkheden voor extra ondersteuning die SWV'en bieden. Dit betreft het aantal aanvragen en de verdeling jongens/meisjes, de uitvoering en invulling van geboden arrangementen en de

wijze waarop dit een vervolg krijgt na beëindiging van een ondersteuningstraject. De aanwezigheid van expertise binnen de SWV'en komt in 2.6 aan bod.

In hoofdstuk 3 geven we ambities die SWV'en hebben weer. Vervolgens staat in hoofdstuk 4 wat bij SWV'en bekend is over de activiteiten en hulpmiddelen van SLO (via het Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling) en de behoeften van SWV'en vanuit de rol die SLO hierin kan spelen.

Hoewel de focus van deze inventarisatie ligt bij wat SWV'en doen in de context van passend onderwijs voor begaafde leerlingen, hebben we ook geïnventariseerd in hoeverre SWV'en inzicht hebben met betrekking tot aanbod en begeleiding op school- en bestuursniveau (hoofdstuk 5).

Hoofdstuk 6 biedt een overzicht van wat de SWV'en weten over de bekostiging van bepaalde arrangementen op alle niveaus (school, bestuur en SWV) en wat hierbij bekend is over (de hoogte van) vrijwillige ouderbijdragen.

Algemene conclusies en trends binnen SWV'en po en vo op basis van de verkregen resultaten vatten we in hoofdstuk 7 samen, gevolgd door een discussie naar aanleiding van de resultaten in hoofdstuk 8.

Bijlage 1 geeft een overzicht weer met de deelnemende SWV'en in het po en vo die de vragenlijsten (grotendeels) hebben ingevuld. Een schematische weergave met een overzicht van de gestelde vragen is te vinden in bijlage 2 voor het primair onderwijs en in bijlage 3 voor het voortgezet onderwijs. De complete vragenlijsten zijn op te vragen bij SLO.

2. Resultaten aanbod en begeleiding op het niveau van samenwerkingsverbanden

Voor begaafde leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften kunnen arrangementen, voorzieningen en ondersteuning op het niveau van het samenwerkingsverband (SWV) op diverse wijzen ingericht zijn. Dit hebben we voor zowel het primair als voortgezet onderwijs in kaart gebracht. De resultaten hiervan belichten we afzonderlijk.

2.1 Primair onderwijs

Met betrekking tot de mogelijkheden die er in het primair onderwijs geboden worden, zijn de volgende opties bevestigd:

- Deeltijd plusklassen met gelijkgestemden ('peergroepen');
- Voltijds (hoog)begaafdenafdelingen/-klassen;
- (Tijdelijke) arrangementen met extra ondersteuning en begeleiding voor begaafde leerlingen met kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen ('dubbel bijzonder');
- (Tijdelijke) arrangementen voor leerlingen die dreigen uit te vallen of thuiszitten;

Hierbij kon aangegeven worden in hoeverre een bepaalde optie aanwezig is, of indien niet aanwezig, in hoeverre het SWV dit van plan is te realiseren.

2.1.1 Arrangementen

Tabel 1 geeft een overzicht met betrekking tot deeltijd en voltijds peergroepen voor begaafde kinderen, extra ondersteuningsmogelijkheden voor 'dubbel bijzondere' leerlingen in de vorm van (tijdelijke) arrangementen en voor leerlingen die dreigen uit te vallen of thuiszitten.

Tabel 1 – Samenwerkingsverband (SWV) arrangementen voor begaafde leerlingen in het po

	Deeltijd (N=49)	Voltijds (N=45)	Dubbel bijzonder (N=44)	(Dreigende) schooluitval (N=43)
Aanwezig	44,9% (N=22)	24,4% (N=11)	54,5% (N=24)	27,9% (N=12)
Niet aanwezig, maar wel in ontwikkeling om dit te gaan realiseren	2,0%	6,7%	11,4%	14,0%
Niet aanwezig, maar wel aan het oriënteren of het wenselijk/ nodig is dit te realiseren	10,2%	6,7%	11,4%	20,9%
Niet aanwezig en (nog) geen plannen om dit te realiseren	42,9%	62,2%	22,7%	37,2%

Extra ondersteuningsmogelijkheden in de vorm van (tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen zijn bij SWV'en het meest aanwezig (54%). In totaal geeft ruim driekwart van de SWV'en aan hier aandacht voor te hebben.

Het deeltijd peergroep onderwijs is bij 45% van de SWV'en aanwezig en het voltijds afdeling is het minst aanwezig (24%). Bij 62% van de SWV'en is er geen intentie om voltijds afdelingen/klassen voor begaafde leerlingen te realiseren. Bij 43% is deze intentie er niet voor deeltijd voorzieningen, als er geen aanvullende ondersteuningsbehoefte is, zoals bij 'dubbel bijzondere' leerlingen het geval is.

Indien aanwezig, zijn vervolgvragen gesteld over de doelen van de voorzieningen, de ondersteuningsbehoeften waaraan wordt voldaan en de manier waarop dit bij de toelating in kaart is gebracht. Ook zijn de aantallen en grootte van de groepen, inclusief verdeling jongens/meisjes en het aantal dagdelen gevraagd.

Deze aanvullende informatie is door achttien van de tweeëntwintig SWV'en met deeltijd plusklassen ingevuld. Er worden gemiddeld 5 (variërend van 1-15) plusklassen per SWV geboden met gemiddeld 16 leerlingen (variërend van 10-25) per groep en meestal een dagdeel per week. In twee gevallen zijn dit er twee. In 50% van de gevallen is de verhouding jongens/meisjes niet bekend bij het SWV, bij de overige waarvoor dit wel is aangegeven, nemen er gemiddeld 61% jongens en 39% meisjes deel.

Voor de elf SWV'en die hebben aangegeven dat zij voltijds afdelingen bieden, gaat het meestal om één school binnen het SWV, één SWV geeft aan dat er twee scholen zijn met dit aanbod en één heeft er vier. Het aantal groepen per school varieert van 1-4, met een maximum van gemiddeld 18 (variërend van 15-25) leerlingen per groep. Bij vrijwel alle SWV'en is de verdeling van het aantal jongens/meisjes onbekend. Bij het ene SWV waar het wel bekend is, is de verhouding 83% jongens en 17% meisjes.

Van de (tijdelijke) deeltijd arrangementen die bij vierentwintig SWV'en geboden worden, is door drieëntwintig de aanvullende vragen ingevuld. De arrangementen hebben meestal betrekking op individuele begeleidingstrajecten, waarbij ondersteuning wordt geboden ten behoeve van het functioneren in de reguliere school. Ongeveer 30% van de SWV'en biedt hierin intensieve begeleiding in groepsverband. Dit betreft gemiddeld 2,5 groepen per SWV, met een gemiddelde groepsomvang van twaalf leerlingen (variërend van 6-24). De verdeling jongens/meisjes is bij driekwart van de SWV'en onbekend. Waar dit wel bekend is, is de gemiddelde verhouding 75% jongens en 25% meisjes. Bovenstaande verschillen zijn in Tabel 2 samengevat.

Tabel 2 - Aantal groepen/leerlingen en verdeling jongens/meisjes bij deelname aan SWV-arrangementen in het po

	Deeltijd (N=18)	Voltijds (N=11)	Dubbel bijzonder (N=23)
Aantal groepen per SWV	5 (1-15)	3 (1-8)	2,5 (1-10)*
Max aantal leerlingen per groep	16 (10-25)	18 (15-25)	12 (6-24)*
Percentage jongens	61%	83%	75%
Percentage meisjes	39%	17%	25%
Percentage j/m onbekend	50%	91%	74%

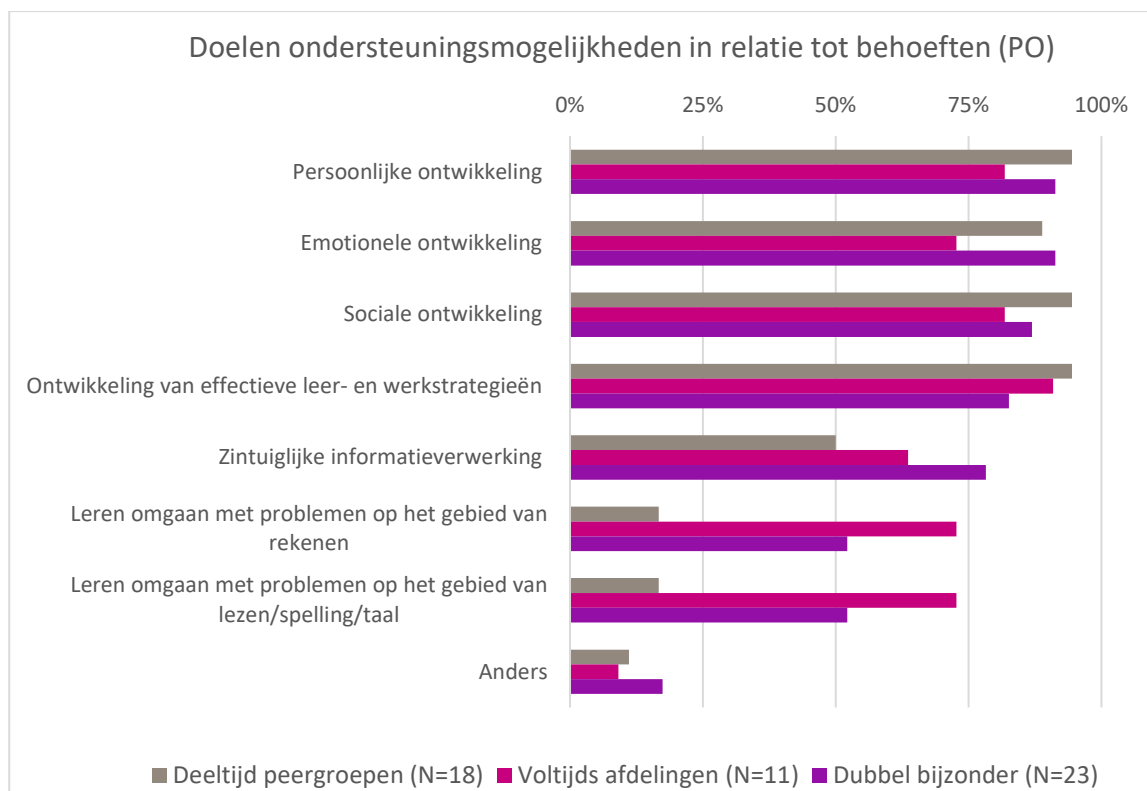
* Dit gemiddelde heeft betrekking op de SWV'en dat dit in groepsverband biedt (30%). Bij de overige 70% van de SWV'en wordt dit arrangement individueel geboden

2.1.2 Aansluiting op ondersteuningsbehoeften

In de context van passend onderwijs zijn ondersteuningsbehoeften van leerlingen het uitgangspunt. Dit geldt dus ook voor de arrangementen/ voorzieningen waarmee wordt aangesloten op extra ondersteuningsbehoeften van begaafde leerlingen. Om een beeld te krijgen welke doelstellingen beoogd zijn met de verschillende genoemde arrangementen, is per optie gevraagd in hoeverre er begeleiding en ondersteuning geboden wordt op de volgende aandachtsgebieden:

- persoonlijke ontwikkeling (bijv. realistisch zelfbeeld ontwikkelen);
- emotionele ontwikkeling (bijv. groei mindset ontwikkelen);
- sociale ontwikkeling (bijv. samenwerken bevorderen);
- ontwikkeling van effectieve leer- en werkstrategieën (bijv. zelfsturing bevorderen);
- zintuiglijke informatieverwerking (bijv. leren omgaan met prikkels);
- leren omgaan met problemen op het gebied van rekenen;
- leren omgaan met problemen op het gebied van lezen/spelling/taal.

In Figuur 1 is per type arrangement aangegeven welke ondersteuningsbehoeften van belang zijn.

Figuur 1 - Doelen per ondersteuningsmogelijkheid in relatie tot ondersteuningsbehoeften aansluiten op begaafdheidskenmerken in een deeltijd peergroep of voltijdsafdeling, of (tijdelijke) arrangementen met extra ondersteuning voor 'dubbel bijzondere' leerlingen die naast begaafdheid kenmerken van een leer- en/of gedragsprobleem laten zien.

Uit de grafiek valt af te lezen dat de aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling en de sociale en emotionele ontwikkeling bij de deeltijd peergroepen en (tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen het grootst is. Bij het voltijds aanbod met gelijkgestemden is het leren omgaan met problemen op het gebied van rekenen, of lezen/spelling/taal aanzienlijk groter dan bij de deeltijd variant. De ontwikkeling van effectieve leer- en werkstrategieën is bij alle geboden varianten een van de belangrijkste aandachtspunten. Bij (tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen scoort de behoefte 'om leren gaan met zintuiglijke prikkels' in vergelijking met de andere arrangementen het hoogst.

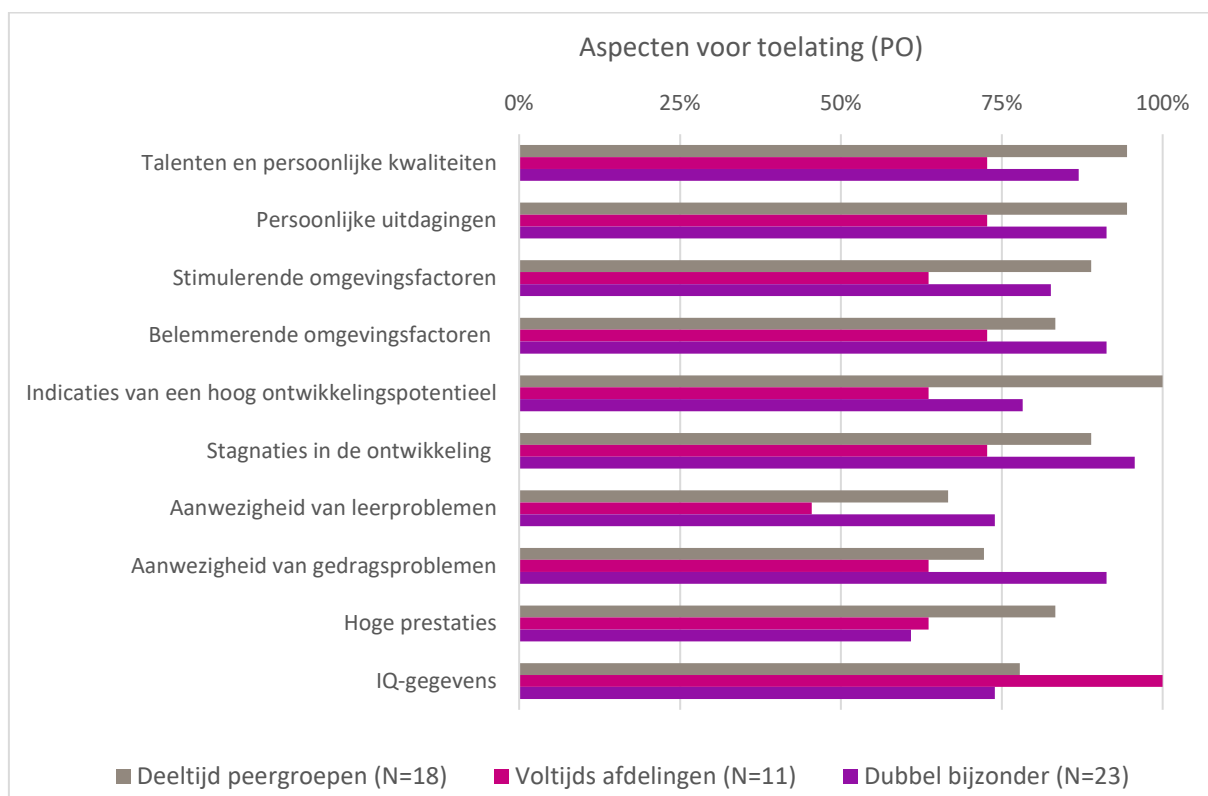
Bij de gestelde doelen wordt bij de deeltijd peergroep en arrangementen voor dubbel bijzondere kinderen onder andere aangegeven dat de doelen op individueel niveau binnen de groep wordt afgestemd of dat deze per kind erg kunnen verschillen, waardoor er geen vast programma binnen het arrangement is. Aanvullingen die bij de gestelde doelen genoemd zijn: psycho-educatie, het bevorderen van de autonomie van de leerling door het eigenaarschap van het leerproces te vergroten en hierbij horende vaardigheden.

Bij het voltijds aanbod geeft een SWV aan hier geen zicht op te hebben omdat het SWV hier niet actief in betrokken is en dit op bestuursniveau is belegd. Een ander SWV geeft aan dat dit leerkrachtafhankelijk is en dat door structureel overleg en intervisie getracht wordt hierin eenduidiger beleid te ontwikkelen.

2.1.3 Toelatingsprocedures

Om te bepalen of een leerling in aanmerking komt voor extra ondersteuningsmogelijkheden die vanuit het SWV geboden worden, kunnen verschillende aspecten meegenomen worden in het toelatingsproces om een zo volledig mogelijk beeld van de leerling te krijgen. Te denken valt hierbij aan persoonlijke factoren die een positieve invloed hebben op de ontwikkeling (talenten en persoonlijke kwaliteiten) of een remmende invloed hebben (uitdagingen), stimulerende en belemmerende omgevingsfactoren (kansen en belemmeringen), indicaties van een hoog ontwikkelingspotentieel, stagnaties in de ontwikkeling (vaak aangeduid als 'onderpresteren'), aanwezigheid van leer- en/of gedragsproblemen, of hoge prestaties en IQ-gegevens.

De mate waarin dergelijke aspecten een rol spelen bij de toelating voor deeltijd- en voltijds peergroep onderwijs of bij (tijdelijke) deeltijd arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen, is weergegeven in Figuur 2. In de resultaten valt op dat er bij voltijdsafdelingen relatief minder naar persoonlijke en omgevingsfactoren en naar de ontwikkeling van een kind wordt gekeken dan bij de andere opties. Stagnaties in de ontwikkeling (onderpresteren) en leer- en/of gedragsproblemen spelen ook een grotere rol bij toelating tot deeltijd peergroepen en bij arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen. IQ-gegevens worden bij voltijds afdelingen in 100% van de gevallen als toelatingscriterium gehanteerd.

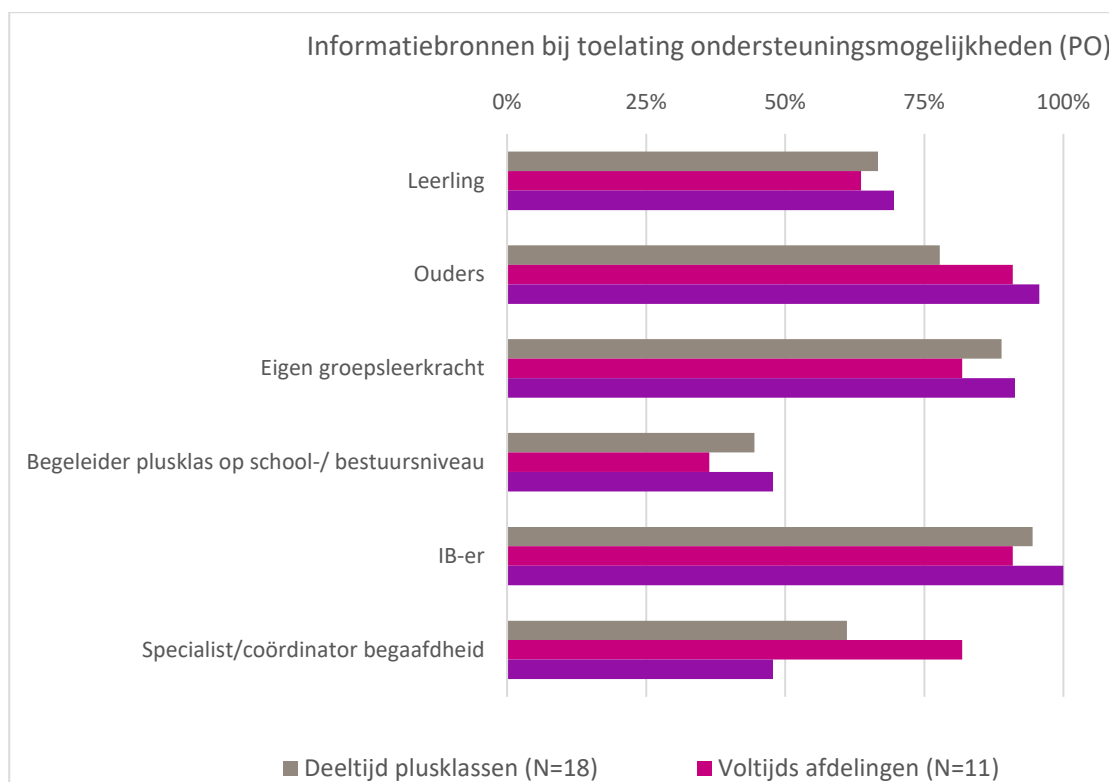
Figuur 2 - Aspecten die bij de verschillende ondersteuningsmogelijkheden deel uitmaken van het toelatingsproces om een zo volledig mogelijk beeld van de leerling te krijgen.

2.1.4 Betrokkenen bij de toelating

Om de informatie die betrekking heeft op de aspecten die bij toelating van belang zijn in kaart te brengen, kan de informatie afkomstig zijn van verschillende betrokkenen: leerling, ouders, eigen groepsleerkracht, begeleider van plusklas op schoolniveau/bestuursniveau, IB-er en/of specialist/coördinator begaafdheid.

Aan die SWV'en die aangeven een bepaalde voorziening of arrangement te hebben, is gevraagd van wie de informatie afkomstig is bij het bepalen van de ondersteuningsbehoeften op de aspecten die bij de toelating van belang zijn. Figuur 3 laat de resultaten zien wat betreft de gebruikte informatiebronnen. Hieruit valt af te lezen dat de onderlinge verschillen tussen de mate waarin verschillende betrokkenen een rol spelen in deeltijds-/ voltijds peergroep onderwijs en tijdelijke arrangementen niet zo groot zijn.

De meest prominente rol bij alle drie arrangementen is weggelegd bij intern begeleiders, groepsleerkrachten en ouders. De rol van een plusklasbegeleider op school-/bestuursniveau is het kleinst. Een specialist begaafdheid is bij voltijds peergroep onderwijs in 82% van de gevallen betrokken, terwijl dit bij tijdelijke arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen met 48% het minst is van alle betrokkenen. Dit laatste is gegeven de complexiteit die gepaard gaat bij het vaststellen van (vaak tegenstrijdige en complexe) ondersteuningsbehoeften bij 'dubbel bijzondere' leerlingen opvallend. De leerling is bij alle drie arrangementen op SWV-niveau in ongeveer 2/3 van de gevallen een informatiebron.

Figuur 3 - Betrokkenen van wie de informatie afkomstig is om de aspecten in kaart te brengen die voor toelating van belang zijn om te bepalen of een leerling in aanmerking komt voor een ondersteuningsmogelijkheid die aansluit op de behoeften van de leerling.

2.2 Voortgezet onderwijs

Met betrekking tot de mogelijkheden die in het voortgezet onderwijs op het niveau van een SWV geboden worden om passend onderwijs voor begaafde leerlingen vorm te geven, zijn de volgende opties bevestigd:

- vso-school/scholen voor (hoog)intelligente leerlingen met kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen: op havo niveau en/of vwo niveau;
- (tijdelijke) arrangement(en) voor begaafde leerlingen met kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen ('dubbel bijzonder') en/of met andere complexe problematiek (bijvoorbeeld depressie, trauma);
- (tijdelijke) arrangement(en) voor begaafde leerlingen die dreigen uit te vallen of thuiszitten.

Aangezien uit de praktijk van het vo bekend is dat de aanwezigheid van deeltijd peergroepen of voltijdsafdelingen plaatsvindt op school- of bestuursniveau is daar bij deze inventarisatie ook op dit niveau naar geïnformeerd (zie hoofdstuk 5).

2.2.1 Arrangementen

Tabel 3 geeft een overzicht met betrekking tot vso-scholen die op havo en/of vwo niveau onderwijs bieden voor (hoog)intelligente kinderen met kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen, extra ondersteuningsmogelijkheden voor 'dubbel bijzondere' leerlingen en/of andere complexe problematiek in de vorm van (tijdelijke) arrangementen en voor leerlingen die dreigen uit te vallen of thuiszitten.

Tabel 3 - SWV arrangementen voor (onder andere) begaafde leerlingen in het vo

	Vso havo (N=32)	Vso vwo (N=32)	Dubbel bijzonder / complex (N=32)	(Dreigende) schooluitval (N=32)
Aanwezig	43,8% (N=14)	21,9% (N=7)	40,6% (N=13)	37,5% (N=12)
Niet aanwezig, maar wel in ontwikkeling om dit te gaan realiseren	9,4%	3,1%	6,3%	6,3%
Niet aanwezig, maar wel aan het oriënteren of het wenselijk/ nodig is dit te realiseren	12,5%	21,9%	21,9%	21,9%
Niet aanwezig en (nog) geen plannen om dit te realiseren	34,4%	53,1%	31,3%	34,4%

Uit analyse van de combinatie van gegeven antwoorden blijkt dat de meeste SWV'en (84%) een of meer van de genoemde arrangementen bieden, of zij ontwikkelen of oriënteren zich hierop. Er zijn vijf SWV'en (16%) die op dit moment voor geen van de genoemde opties plannen hebben dit te realiseren.

Binnen SWV'en zijn vso-voorzieningen op havoniveau en ondersteuningsmogelijkheden in de vorm van (tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen het meest aanwezig (beide ruim 40%). Arrangementen bij (dreigende) schooluitval zijn in een bijna vergelijkbare omvang aanwezig. Één SWV geeft aan zelf geen mogelijkheden te hebben voor een vso op havo-/vwo niveau, maar dat dit wel het geval is in de directe omgeving buiten het SWV en dat hiermee wordt samengewerkt. Dit betreffende SWV heeft geen plannen dit zelf te ontwikkelen.

Het minst aanwezig is de mogelijkheid om een vwo-diploma te halen binnen het vso. Bij 22% van de SWV'en is dit nu een optie en meer dan de helft geeft aan dat er (nog) geen plannen zijn om dit te gaan realiseren. Van de veertien SWV'en die al een mogelijkheid bieden om met extra ondersteuning een havodiploma te halen binnen het vso, biedt de helft deze mogelijkheid ook op vwo-niveau. In de meeste gevallen, bij 4 SWV'en, betreft dit alle leerjaren, maar drie SWV'en geven aan dat dit alleen in de onderbouw aanwezig is, onder andere met de intentie om

leerlingen klaar te stomen voor de bovenbouw van het reguliere vwo. Van de overige zeven SWV'en die dit nu (nog) niet op vwo-niveau bieden, zijn vier SWV'en wél bezig om zich te oriënteren of het wenselijk/nodig is dit te realiseren. Bij de andere drie zijn deze plannen er (nog) niet.

Van de elf SWV'en die aangeven geen plannen te hebben voor de realisatie van VSO voorzieningen op havo/vwo-niveau, zijn er drie die wél arrangementen bieden voor 'dubbel bijzondere' leerlingen of andere complexe problematiek en twee SWV'en zijn zich aan het oriënteren of dit wenselijk/nodig is. De overige zes SWV'en hebben op dit gebied (nog) geen plannen.

Indien aanwezig, zijn vervolgvragen gesteld over de doelen van de voorzieningen, de ondersteuningsbehoeften waaraan wordt voldaan en de manier waarop dit bij de toelating in kaart is gebracht. Voor de arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen of andere complexe problematiek zijn ook de aantallen en grootte van de groepen, inclusief verdeling jongens/meisjes en het aantal dagdelen gevraagd.

De (tijdelijke) deeltijd arrangementen die bij dertien SWV'en geboden worden, hebben bij iets minder dan de helft van de SWV'en betrekking op individuele begeleidingstrajecten, waarbij ondersteuning wordt geboden ten behoeve van het functioneren in de reguliere school. Bij zeven van de dertien SWV'en wordt intensieve begeleiding in groepsverband geboden, bijvoorbeeld in de vorm van volledige dagopvang. Dit betreft gemiddeld 3,7 groepen per SWV (variërend van 1 tot 8 groepen per SWV), met een gemiddelde groepsgrootte van 13 leerlingen (variërend van 10-16). De verdeling jongens/meisjes is bij vrijwel alle SWV'en onbekend, waarbij één SWV een schatting maakt van 50%-50% zonder hierbij aantallen te vermelden. In Tabel 4 is voorgaande samengevat.

Tabel 4 - Aantal groepen/leerlingen en verdeling jongens/meisjes bij deelname aan (tijdelijke) arrangementen in het vo voor 'dubbel bijzondere' leerlingen of andere complexe problematiek

	Dubbel bijzonder/complex (N=13)
Aantal groepen per SWV	3,7 (1-8)*
Max aantal leerlingen per groep	13 (10-16)*
Percentage jongens	50% (N=1!)
Percentage meisjes	50% (N=1!)
Percentage j/m onbekend	86%

* Dit gemiddelde heeft betrekking op de zeven SWV'en die dit in groepsverband bieden (54%). Bij de overige 46% van de SWV'en wordt dit arrangement individueel geboden binnen de reguliere setting.

2.2.2 Aansluiting op ondersteuningsbehoeften

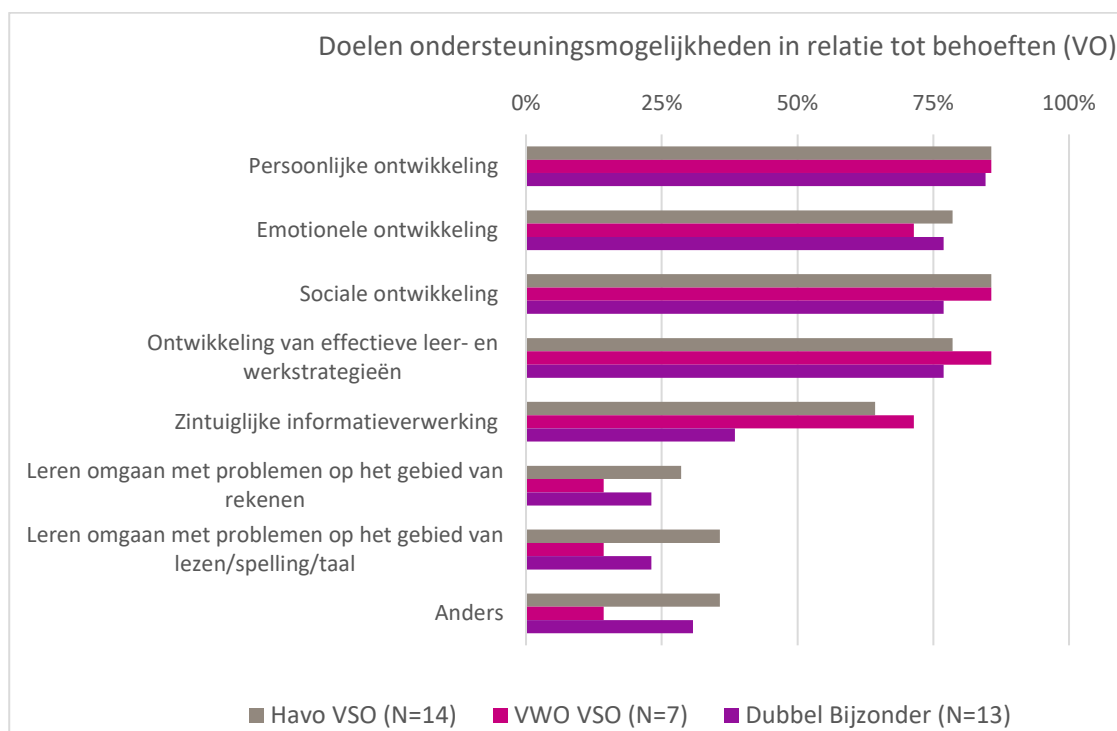
Aangezien in de context van passend onderwijs de ondersteuningsbehoeften van leerlingen het uitgangspunt zijn, is ook geïnterviewd hoe de arrangementen/ voorzieningen aansluiten op extra ondersteuningsbehoeften van begaafde leerlingen in het vo. Om een beeld te krijgen welke doelstellingen beoogd zijn met de verschillende genoemde arrangementen, is - net als bij het po - per optie gevraagd in hoeverre er begeleiding en ondersteuning geboden wordt op de volgende aandachtsgebieden:

- persoonlijke ontwikkeling (bijv. realistisch zelfbeeld ontwikkelen);
- emotionele ontwikkeling (bijv. groei mindset ontwikkelen);
- sociale ontwikkeling (bijv. samenwerken bevorderen);
- ontwikkeling van effectieve leer- en werkstrategieën (bijv. zelfsturing bevorderen);
- zintuiglijke informatieverwerking (bijv. leren omgaan met prikkels);
- leren omgaan met problemen op het gebied van rekenen;
- leren omgaan met problemen op het gebied van lezen/spelling/taal.

In Figuur 4 is per type arrangement aangegeven welke ondersteuningsbehoeften van belang zijn. Bij alle drie arrangementen is er in vergelijkbare mate veel aandacht voor de persoonlijke, sociale en emotionele ontwikkeling en voor de ontwikkeling van effectieve leer- en werkstrategieën (bijvoorbeeld ondersteuning bij de executieve functies). Bij de vso-arrangementen op havo/vwo-niveau is het inspelen op de behoefte 'om leren gaan met zintuiglijke prikkels' ook erg belangrijk. Het om leren gaan met problemen op het gebied van rekenen of lezen/spelling/taal speelt bij alle arrangementen in het vo het minst een rol. Uit de toelichtingen blijkt dat bij vso op havo/vwo-niveau het belangrijkste doel het behalen van een diploma is.

Met betrekking tot de arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen of andere complexe problematiek wordt bij de andere doelen die vermeld zijn door de betreffende SWV'en aangegeven dat het altijd om maatwerk gaat en dat de doelen per leerling verschillen. Daarbij wordt onder andere door een SWV aangegeven dat school, ouders, hulpverlening en leerling in samenwerking zelf zorgdragen dat de leerling een zo passend mogelijk onderwijsprogramma krijgt aangeboden, naast de zorg voor bestaande psychische problemen.

Hoewel net als bij de vso havo/vwo-voorzieningen ook bij de tijdelijke arrangementen het behalen van een diploma regelmatig genoemd wordt, worden er daarnaast veel meer aanvullende doelen genoemd: versterken van zelfbeeld, volledige schooluitval voorkomen, motivatie vergroten, leren leren, aanleren van leerstrategieën, met uitdagingen kunnen omgaan, teleurstellingen leren incasseren, flexibeler denken en schakelen, ondersteunen naar autonomie, in kaart brengen van ondersteuningsbehoeften en belemmeringen om mee te leren omgaan met als doel om handvatten te bieden ten behoeve van terugkeer naar de school van herkomst. De meeste doelen zijn vooral op het functioneren van individuele leerlingen gericht. Bij één SWV wordt deskundigheidsbevordering door middel van training van docenten ook als doel genoemd, gericht op leren leren, automatiseren, omgaan met disharmonische profielen en versterking van expertise in de school in relatie tot getalenteerde leerlingen.

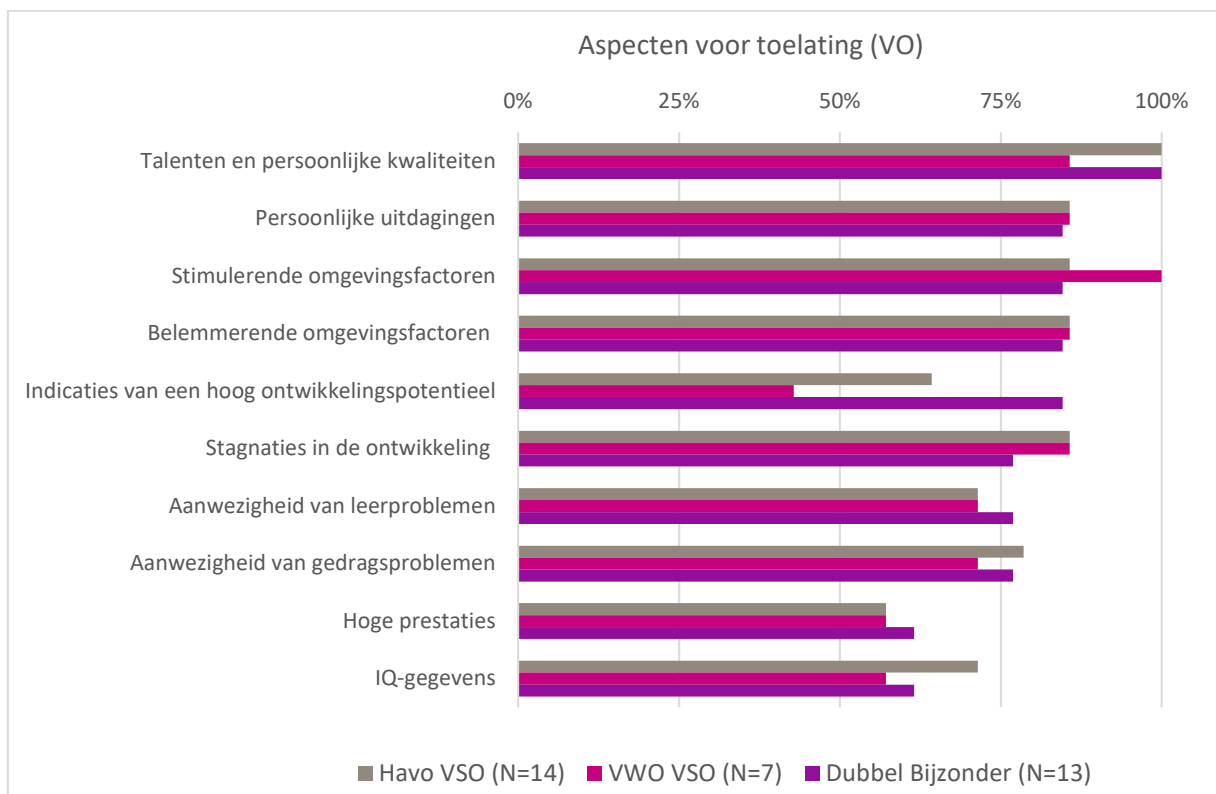
Figuur 4 - Doelen per ondersteuningsmogelijkheid (vso op havo en/of vwo niveau, of (tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen of andere complexe problematiek) in relatie tot ondersteuningsbehoeften van leerlingen.

2.2.3 Toelatingsprocedures

Om te bepalen of een leerling in aanmerking komt voor extra ondersteuningsmogelijkheden die vanuit het SWV geboden worden, kunnen verschillende aspecten meegenomen worden in het toelatingsproces om een zo volledig mogelijk beeld van de leerling te krijgen. Te denken valt hierbij aan persoonlijke factoren die een positieve invloed hebben op de ontwikkeling (talenten en persoonlijke kwaliteiten) of een remmende invloed hebben (uitdagingen), stimulerende en belemmerende omgevingsfactoren (kansen en belemmeringen), indicaties van een hoog ontwikkelingspotentieel, stagnaties in de ontwikkeling (vaak aangeduid als 'onderpresteren'), aanwezigheid van leer- en/of gedragsproblemen, of hoge prestaties en intelligentiequotiënt(IQ)-gegevens.

De mate waarin dergelijke aspecten een rol spelen bij de toelating voor vso op havo/vwo-niveau of bij (tijdelijke) deeltijd arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen, is weergegeven in Figuur 5. Uit de grafiek valt af te lezen dat talenten en persoonlijke kwaliteiten/uitdagingen van leerlingen en kansen/belemmeringen in de omgeving bij toelating voor alle drie arrangementen de grootste rol spelen (meestal >85%), evenals indicaties die duiden op onderpresteren, zoals een stagnatie in de ontwikkeling. Ook de aanwezigheid van leer- of gedragsproblemen speelt een vrij grote rol bij alle arrangementen (rond de 70-75%).

Bij dubbel bijzondere leerlingen of leerlingen met andere complexe problematiek wordt meer naar indicaties voor een hoog ontwikkelingspotentieel gekeken dan hoge prestaties/IQ-gegevens. Voor vso op vwo-niveau is dit andersom, dus meer naar IQ-gegevens dan naar indicatoren van een hoog ontwikkelingspotentieel. Bij vso op havo-niveau is het verschil hiertussen het kleinst.

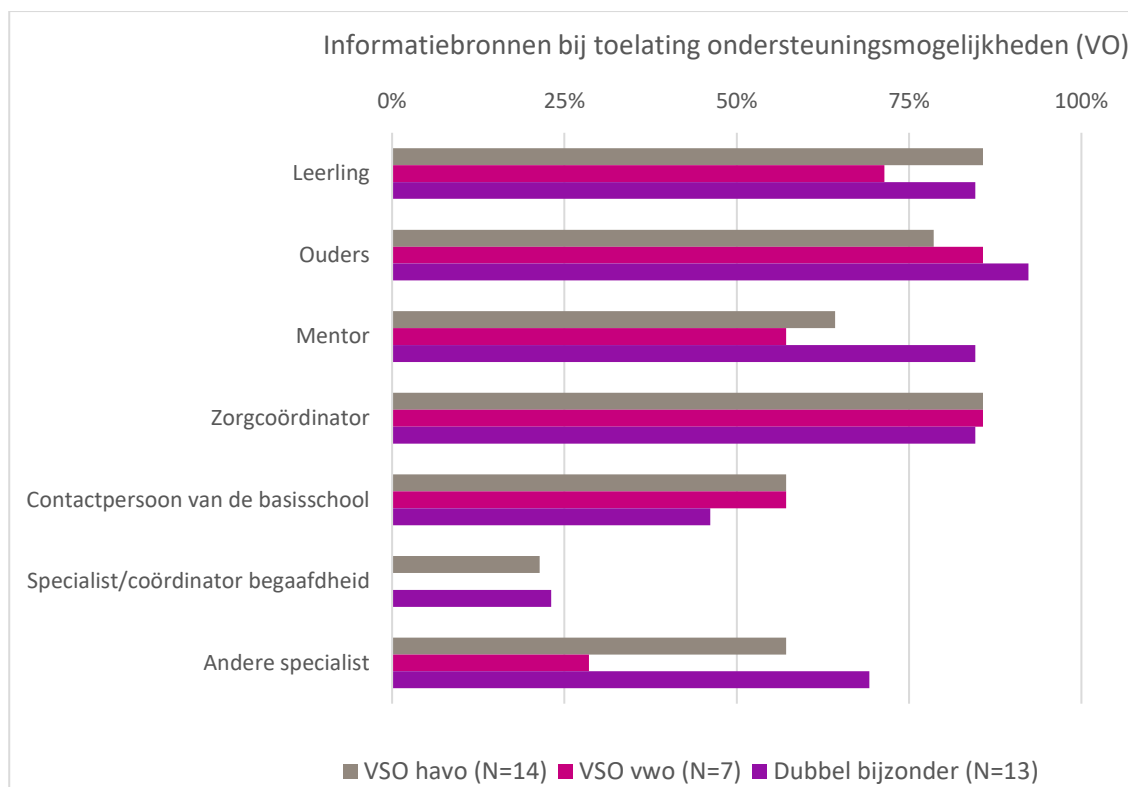

Figuur 5 - Aspecten die bij de verschillende ondersteuningsmogelijkheden (vso op havo- en/of vwo-niveau, of (tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen of andere complexe problematiek) deel uitmaken van het toelatingsproces om een zo volledig mogelijk beeld van de leerling te krijgen.

2.2.4 Betrokkenen bij de toelating

Om de informatie in kaart te brengen die betrekking heeft op de aspecten die bij toelating van belang zijn, kan de informatie afkomstig zijn van verschillende betrokkenen: leerling, ouders, mentor, zorg-/ondersteuningscoördinator, contactpersoon van de basisschool, specialist/coördinator begaafdheid, of een andere specialist.

Aan die SWV'en die aangeven een bepaalde voorziening of arrangement te hebben, is gevraagd van wie de informatie afkomstig is bij het bepalen van de ondersteuningsbehoeften op de aspecten die bij de toelating van belang zijn. Figuur 6 laat de resultaten zien wat betreft de gebruikte informatiebronnen.

Figuur 6 - Betrokkenen van wie de informatie afkomstig is om de aspecten in kaart te brengen die voor toelating van belang zijn om te bepalen of een leerling in aanmerking komt voor een ondersteuningsmogelijkheid die aansluit op de behoeften van de leerling.

De meest prominente rol bij toelating tot alle drie arrangementen ligt bij de zorgcoördinator, ouders en de leerling (rond de 80-85%). De mentor in iets mindere mate. Bij dubbel bijzonder/ begaafde leerlingen met complexe problematiek is de mentor ook meer betrokken en is er ook vaak een specialist betrokken. Daarbij worden hulpverlening en onderwijsconsulenten genoemd. De basisschool wordt in ongeveer de helft van de gevallen betrokken. Het minst betrokken wordt een specialist begaafdheid: bij vso-vwo 0%; bij de andere twee minder dan 25%. Bij 'dubbel bijzondere' leerlingen is deze beperkte rol het meest opvallend, aangezien het voor de complexiteit die gepaard gaat bij het vaststellen van (vaak tegenstrijdige en complexe) ondersteuningsbehoeften wel wenselijk is dat óók vanuit het perspectief van (hoog)begaafdheid naar de mogelijkheden en behoeften van een leerling wordt gekeken.

Uit de verschillende toelichtingen blijkt het ontwikkelingsperspectief (OPP) een belangrijk instrument te zijn voor toelating bij het vso-havo en -vwo. De procedure is gericht op het verkrijgen van een toelaatbaarheidsverklaring (TLV). De beschreven procedures voor de

arrangementen dubbel bijzonder laten grote diversiteit zien. Ook hier kan sprake zijn van een OPP, een TLV of een toelaatbaarheidsverklaring individueel arrangement (TVIA).

2.3 Dreigende schooluitval en thuiszitters (in po en vo)

"Een belangrijk doel van passend onderwijs is om het thuiszitten van leerlingen verder terug te dringen, zodat ieder opgroeiend kind een passende schoolloopbaan krijgt met de juiste ondersteuning op het juiste moment. Ondanks alle inspanningen van de afgelopen jaren, zitten er nog steeds te veel jongeren thuis." (zie website Passend onderwijs:

<https://www.passendonderwijs.nl/in-en-om-de-school/thuiszitten-voorkomen>). Onder de (potentiële) thuiszitters zijn er ook begaafde kinderen en jongeren. SWV'en zijn verantwoordelijk om ervoor te zorgen dat er in dergelijke gevallen een passende plek geboden kan worden, waarvoor samenwerking in de regio van groot belang is.

Wanneer er sprake is van (dreigende) schooluitval spelen veel factoren een rol die elkaar op een complexe manier beïnvloeden. Het ontstaan van problemen die uiteindelijk leiden tot schooluitval / thuis zitten, is een sluipend proces. Hierbij is het van belang bewust te zijn en begrip te vergroten als het gaat om de manier waarop kenmerken van begaafde kinderen/jongeren van invloed (kunnen) zijn op hun innerlijke belevingswereld en op de interactie met de omgeving.

2.3.1 Arrangementen voor dreigende schooluitval en thuiszitters

Om een indruk te krijgen in hoeverre aan begaafdheid gerelateerde aspecten bij SWV'en in beeld zijn, is bij de inventarisatie geïnformeerd of SWV'en arrangementen bieden voor begaafde leerlingen die dreigen uit te vallen of thuis zitten en in hoeverre bekend is of begaafdheid hierbij een rol speelt. Het percentage SWV'en in po en vo dat hiervoor (tijdelijke) arrangementen biedt, is weergegeven in Tabel 5.

Tabel 5 - (Tijdelijke) arrangementen op het niveau van het SWV voor begaafde leerlingen die dreigen uit te vallen of thuis zitten in po en vo

	(Dreigende) schooluitval (po) (N=43)	(Dreigende) schooluitval (vo) (N=32)
Aanwezig	27,9% (N=12)	37,5% (N=12)
Niet aanwezig, maar wel in ontwikkeling om dit te gaan realiseren	14,0%	6,3%
Niet aanwezig, maar wel aan het oriënteren of het wenselijk/ nodig is dit te realiseren	20,9%	21,9%
Niet aanwezig en (nog) geen plannen om dit te realiseren	37,2%	34,4%

Met betrekking tot de aandacht voor (dreigende) schooluitval zijn er in het po bij 28% van de SWV'en arrangementen beschikbaar en zijn in totaal 35% van de SWV'en in ontwikkeling, of aan het oriënteren hierop. Wanneer op dit gebied al iets geboden wordt, betreft het vaak maatwerkarrangementen. Er is hierbij in enkele gevallen sprake van de inzet van specialisten op het gebied van (hoog)begaafdheid of een steunpunt, of van een adviserende en mediërende makelaar. Daarnaast zijn er enkele SWV'en die aangeven nauwe samenwerking te hebben met leerplichtambtenaren, gemeenten en jeugdhulpverlening.

In het vo geeft 38% van de SWV'en aan dat er arrangementen zijn voor begaafde leerlingen die dreigen uit te vallen of thuis zitten en is in totaal 29% hierop in ontwikkeling, of aan het oriënteren hierop. De twaalf SWV'en vo die aangeven hiervoor iets te bieden, geven hier op verschillende manieren invulling aan.

Het betreft bijvoorbeeld maatwerktrajecten met ondersteuning op de reguliere school, of een arrangement op maat met als doel terugkeer naar school. Ook zijn er mogelijkheden voor tijdelijke intensieve ondersteuning via een individueel Traject op Maat (TOM). Daarbij gaat het om individueel onderwijs totdat de leerling schoolrijp is om groepsgewijs onderwijs te volgen op een vso. Een ander voorbeeld is een groepsgewijs op re-integratie gericht traject in een klas op een vso-school, waarna verwijzing naar een passende plek plaatsvindt. In enkele gevallen wordt aangegeven dat er sprake is van samenwerking tussen onderwijs en zorg.

Daarnaast zijn er diverse SWV'en die combinaties van onderwijs en zorg bieden in bijvoorbeeld een orthopedagogisch-didactisch centrum (OPDC), of ander ondersteuningscentrum als bovenschoolse voorziening. De genoemde voorbeelden betreffen algemene voorzieningen die niet specifiek op kenmerken van begaafde leerlingen zijn afgestemd en er is hierbij geen sprake van een sociale context met een peergroep in combinatie met een uitdagend aanbod gericht op talentontwikkeling. Bij één SWV wordt dit voor individuele leerlingen wel geboden in arrangementen in samenwerking met *Feniks Talent* met gebruik van IVIO-modules.

2.3.2 Omvang dreigende schooluitval en thuiszittende begaafde leerlingen

Aan SWV'en is ook gevraagd of er op dit moment leerlingen dreigen uit te vallen of thuiszitten, waarbij (vermoedelijke) (hoog)begaafdheid een rol zou kunnen spelen (zie Tabel 6).

Tabel 6 - *Percentage SWV'en in po en vo die aangeven dat er op dit moment leerlingen dreigen uit te vallen of thuiszitten, waarbij (vermoedelijke) (hoog)begaafdheid een rol zou kunnen spelen*

Thuiszitters	PO (N=43)	VO (N=32)
Ja	11,6%	46,9%
Onbekend	25,6%	31,3%
Nee	62,8%	21,9%

In het primair onderwijs is door 12% van de 43 SWV'en aangegeven dat er thuiszitters zijn, waarbij (vermoedelijke) (hoog)begaafdheid een rol zou kunnen spelen. Daarvan geeft één SWV aan in gesprek te zijn met ouders van een thuiszittende 'dubbel bijzondere' leerling over de best passende plek. In het voortgezet onderwijs geeft 47% van de 32 SWV'en aan dat er thuiszittende leerlingen zijn, waarbij (vermoedelijke) (hoog)begaafdheid een rol kan spelen en bij bijna 1/3 is dit onbekend. Bij de betreffende SWV'en in po en vo is doorgevraagd naar aantallen en verdeling jongens/meisjes (zie Tabel 7).

Tabel 7 - Aantallen en percentages leerlingen (inclusief verdeling jongens/meisjes) in de SWV'en die hebben aangegeven dat er op dit moment leerlingen zijn die dreigen uit te vallen of thuiszitten, waarbij (vermoedelijke) (hoog)begaafdheid een rol zou kunnen spelen

Thuiszitters	PO (N=5) ca 105.000 lln	VO (N=14) ca 264.500 lln
Aantal leerlingen	12 (1-4 per SWV)	50-63 (1-15 per SWV)
Percentage leerlingen	0,01%	0,02%
Percentage leerlingen (incl. 'Nee')*	0,0021% (ca. 560.000 lln)	0,016% (ca. 350.000 lln)
Percentage jongens	87,5%	64%
Percentage meisjes	12,5%	36%
Verdeling j/m onbekend		25%

* Aangepaste percentages inclusief de SWV'en die aangeven dat er géén sprake is van thuiszittende leerlingen, waarbij (vermoedelijke) (hoog)begaafdheid een rol kan spelen. Voor het po gebaseerd op N=32 en voor het vo op N=22 in totaal.

Het aantal thuiszittende leerlingen van de vijf SWV'en po die hebben aangegeven dat hier sprake van is, betreft in het po in totaal 12 leerlingen, waarvan 11 jongens (87,5%) en 1 meisje (12,5%). Dit aantal varieert van 1 – 4 per SWV. Bij een kwart van de SWV'en valt op dat niet bekend is of begaafdheid eventueel een rol speelt bij thuiszittende leerlingen.

Van de vijftien SWV'en vo die aangeven dat hier sprake van is, zijn er veertien die een aantal of schatting hiervan hebben aangegeven. In totaal gaat het om een schatting tussen de 50-63 leerlingen, variërend van 1-15 per SWV. Voor zover bekend, is de verdeling jongens/meisjes hierbij 64%/36%. Bij een kwart is niet bekend hoe de verdeling jongens/meisjes is.

Om een indruk te krijgen om hoeveel begaafde leerlingen het procentueel gaat, is gekeken naar de kengetallen die van de betreffende SWV'en bekend waren. Dit is samengevat in Tabel 7. Op basis van de kengetallen van de vijf SWV'en in het po valt af te leiden dat het percentage leerlingen dat dreigt uit te vallen of thuis zit ongeveer 0,01% van de totale populatie (van circa 105.000 leerlingen) binnen deze SWV'en betreft. Van de veertien SWV'en in het vo betreft dit ongeveer 0,02% van de totale populatie (van circa 264.500 leerlingen).

Echter, een deel van de SWV'en geeft aan dat er geen begaafde leerlingen zijn die dreigen uit te vallen of thuis zitten. Voor een realistischer beeld van het percentage begaafde thuiszitters kunnen deze SWV'en ook worden meegenomen. In het po gaf 63% aan dat er geen sprake is van dreigende schooluitval of thuis zitten van begaafde leerlingen (N=27). Samen met de vijf SWV'en waarbij dit wel het geval is, betreft dit een totale populatie van circa 560.000 leerlingen in het po (N= 32). Het percentage begaafde thuiszitters zou dan 0,0021% zijn. Voor het vo gaf 22% van de SWV'en (N=7) aan hier op dit moment niet mee te maken te hebben. Samen met de vijftien SWV'en die dat wel hebben aangegeven, gaat het in totaal om 0,016% van de circa 350.000 leerlingen in de betreffende tweeëntwintig SWV'en vo. Daarmee is het percentage in het vo ten opzichte van het po 7,6x groter.

In vergelijking met het landelijke gemiddelde van circa 6 op de 1000 leerlingen (0,6%) die thuiszitten (op basis van beschikbare verzuimcijfers van de leerplicht), betekent dit dat - voor zover dit bij de SWV'en bekend is of verondersteld wordt - begaafdheid bij zo'n 4% van de casussen in het vo een rol speelt. Bij de casussen in het po betreft dit 0,36% van de totale hoeveelheid thuiszitters. Dit is zowel in po als vo een ruime ondervetegenwoordiging als uit wordt gegaan van 10% leerlingen met kenmerken van begaafdheid. Nader onderzoek is nodig om beter zicht te krijgen op de mate waarin begaafdheidsaspecten een rol spelen, wanneer er sprake is van (dreigende) schooluitval of thuis zitten. In huidige onderzoeken wordt dit nog niet

structureel meegenomen als mogelijke factor en SWV'en blijken hier ook weinig zicht op te hebben.

2.4 Extra ondersteuning door het samenwerkingsverband op de scholen

In de inventarisatie is gevraagd of de SWV'en naast het bieden van arrangementen de mogelijkheid bieden voor het aanvragen van extra ondersteuning op school voor casussen waar begaafdheid een rol speelt. Gevraagd is of er dergelijke aanvragen voor extra ondersteuning van begaafde leerlingen zijn gedaan bij het SWV gedurende het schooljaar 2015/2016 en het eerste half jaar van 2016/2017. Aan de SWV'en die hebben aangegeven dat dit mogelijk is, is doorgevraagd naar wie de ondersteuning uitvoert, op wie de ondersteuning is gericht en waarin de ondersteuning heeft geresulteerd.

2.4.1 Aanvragen voor extra ondersteuning bij samenwerkingsverbanden

In Tabel 8 is te zien dat bij driekwart van de 43 SWV'en in het primair onderwijs sprake is van de mogelijkheid om bij het SWV een aanvraag te doen voor extra ondersteuning van begaafde leerlingen. Ruim een derde geeft aan dat zij zicht heeft op het aantal dan wel weet dat er geen aanvragen hebben plaatsgevonden. Bijna 40% geeft aan geen zicht te hebben op het aantal aanvragen waarbij begaafdheid een rol zou kunnen spelen.

In het voortgezet onderwijs kan bij 62,5% van de 32 SWV'en een aanvraag gedaan worden voor extra ondersteuning voor begaafde leerlingen. Bijna een derde geeft aan dat zij zicht heeft op het aantal dan wel weet dat er geen hebben plaatsgevonden en een even groot aantal SWV'en geeft aan geen zicht te hebben op het aantal aanvragen waarbij begaafdheid een rol speelt.

Tabel 8 - Aanvragen voor extra ondersteuning van begaafde leerlingen bij SWV'en in po en vo

Aanvragen voor extra ondersteuning bij SWV	PO (N=43)	VO (N=32)
Aanvragen zijn gedaan en het aantal is bekend	27,9% (N=12)	18,8% (N=6)
Aanvragen zijn gedaan, maar er is geen zicht op het aantal	39,5%	31,3%
Aanvragen kunnen worden gedaan, maar hebben niet plaatsgevonden	7%	12,5%
Dergelijke aanvragen zijn niet van toepassing	25,6%	37,5%

Aan de SWV'en die zicht hebben op het aantal aanvragen waarbij begaafdheid een rol speelt, zijn doorvragen gesteld over het aantal aanvragen en de verdeling jongens en meisjes (zie Tabel 9).

Tabel 9 - Aantal aanvragen voor extra ondersteuning bij het SWV, uitgesplitst naar jongens en meisjes

Aantal aanvragen voor extra ondersteuning	PO (N=12)	VO (N=6)
Aantal leerlingen per SWV	12,8 (2-30)	15,5 (1-70)
Percentage leerlingen	0,08% (0,01-0,26%)	0,1% (0,06-0,39%)
Percentage jongens	76%	50%
Percentage meisjes	24%	50%
Verdeling j/m onbekend	35%	50%

In het po varieert het aantal aanvragen van 2 tot 30, met een gemiddelde van ongeveer 13 per SWV. Voor zover bekend, varieert de verdeling jongens en meisjes hierbij van 1:1 tot 5:1. Het gemiddelde percentage op basis van alle bekende aantallen jongens en meisjes is respectievelijk 76% en 24%. In 35% van de gevallen weet men de verdeling niet.

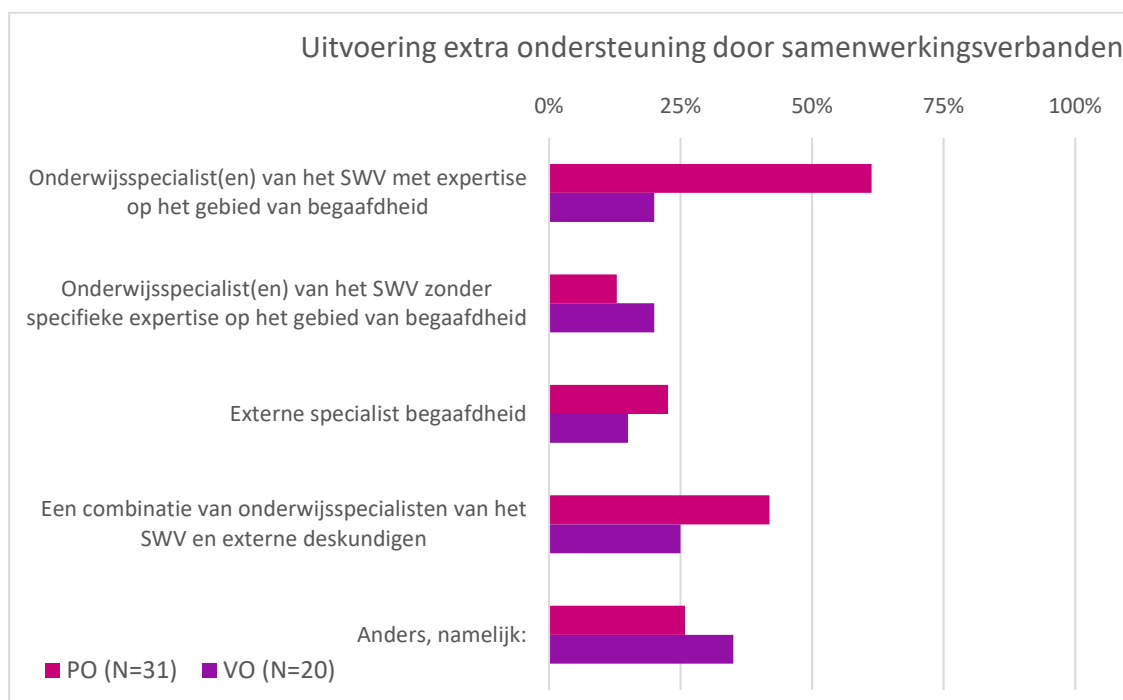
In het vo geldt dat het aantal aanvragen waar begaafdheid een rol speelt varieert van 1 tot 70, met een gemiddelde van 15,5 per SWV. Voor zover bekend, varieert de verdeling jongens en meisjes nauwelijks, met de kanttekening dat dit door drie SWV'en is ingevuld voor slechts 8 leerlingen (=0,024%) op een totale populatie van meer dan 33.000 leerlingen. Bij de andere drie SWV'en die zicht hebben op het aantal aanvragen, is de verdeling jongens/meisjes niet bekend.

2.4.2 Uitvoering en invulling van de extra ondersteuning

Aan de SWV'en die hebben aangegeven dat aanvragen voor extra ondersteuning mogelijk is voor casussen waar begaafdheid een rol speelt, is doorgevraagd naar wie de ondersteuning uitvoert, op wie de ondersteuning is gericht en waarin de ondersteuning heeft geresulteerd.

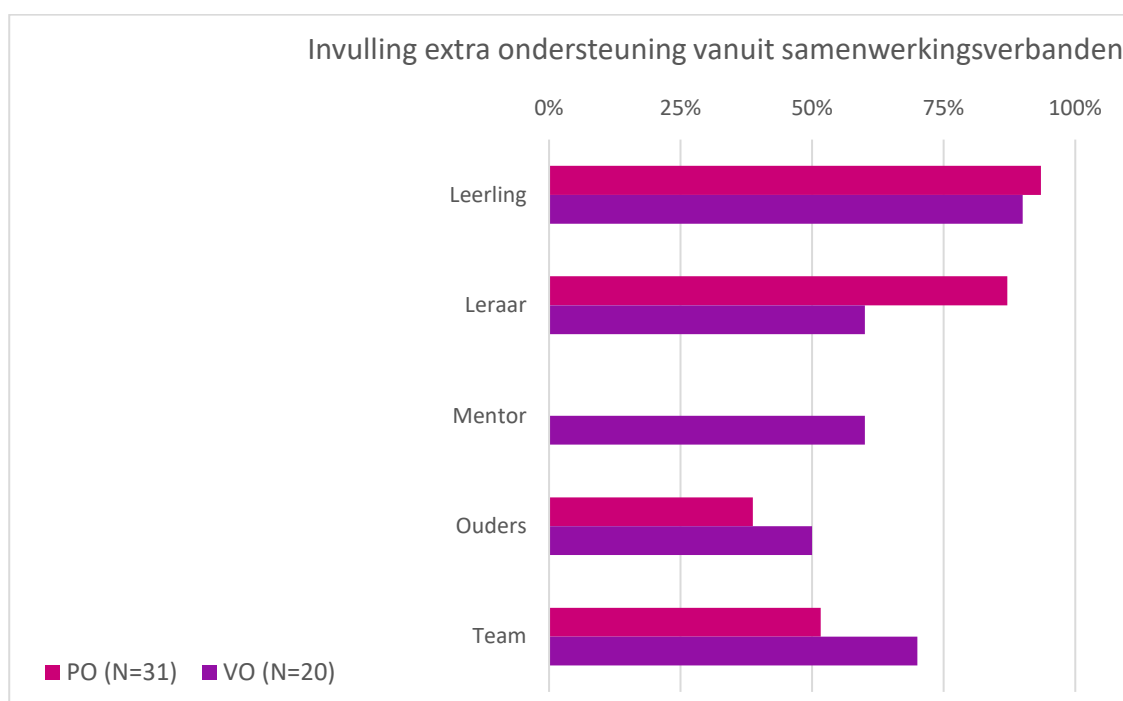
Zoals is te zien in Figuur 7 wordt de ondersteuning in het po in de meeste gevallen (ruim 60%) onder andere uitgevoerd door onderwijsspecialisten van het SWV met expertise op gebied van begaafdheid. Daarnaast komt het bij ruim 40% van de SWV'en ook voor dat er sprake is van een combinatie met externe deskundigen. Andere betrokkenen zijn bijvoorbeeld deskundigen op de basisschool (bijvoorbeeld gespecialiseerde leerkrachten; in een enkel geval ook op het gebied van 'dubbel bijzondere' leerlingen), of deskundigen van speciaal onderwijs. Het komt voor dat er bij het SWV extra formatie wordt aangevraagd voor ondersteuning binnen de school door eigen leerkrachten. Er zijn ook SWV'en die zelf geen specialisten in dienst hebben, maar inhuren bij een schoolbestuur (leerkrachten), het OnderwijsZorgTeam, of gebruik maken van ambulant begeleiders van andere diensten.

In het vo zijn minder (externe) onderwijsspecialisten via het SWV betrokken (15-20%); ondersteuning vanuit het SWV is hier vaak niet van toepassing. Er kunnen soms wel arrangementen specialistische ambulante ondersteuning op basis van ondersteuningsbehoeften aangevraagd worden (waarbij het begaafdheidsaspect niet leidend hoeft te zijn). Verder spelen trajectbegeleiders of specialisten binnen de scholen een rol. Externe specialisten worden soms ook betrokken om functionarissen binnen de school te trainen.

Figuur 7 - Betrokkenen bij de uitvoering van extra ondersteuning die bij SWV'en in po of vo aangevraagd kan worden

De vanuit een SWV geboden ondersteuning kan zich richten op meerdere partijen: team, leraar, mentor (vo), leerlingen, ouders. In hoeverre deze personen betrokken zijn, is weergegeven in Figuur 8, voor zowel po als vo.

Figuur 8 - Betrokkenen op wie de extra ondersteuning vanuit het SWV in po of vo is gericht (waarbij voor het vo ook de mentor kon worden aangegeven).

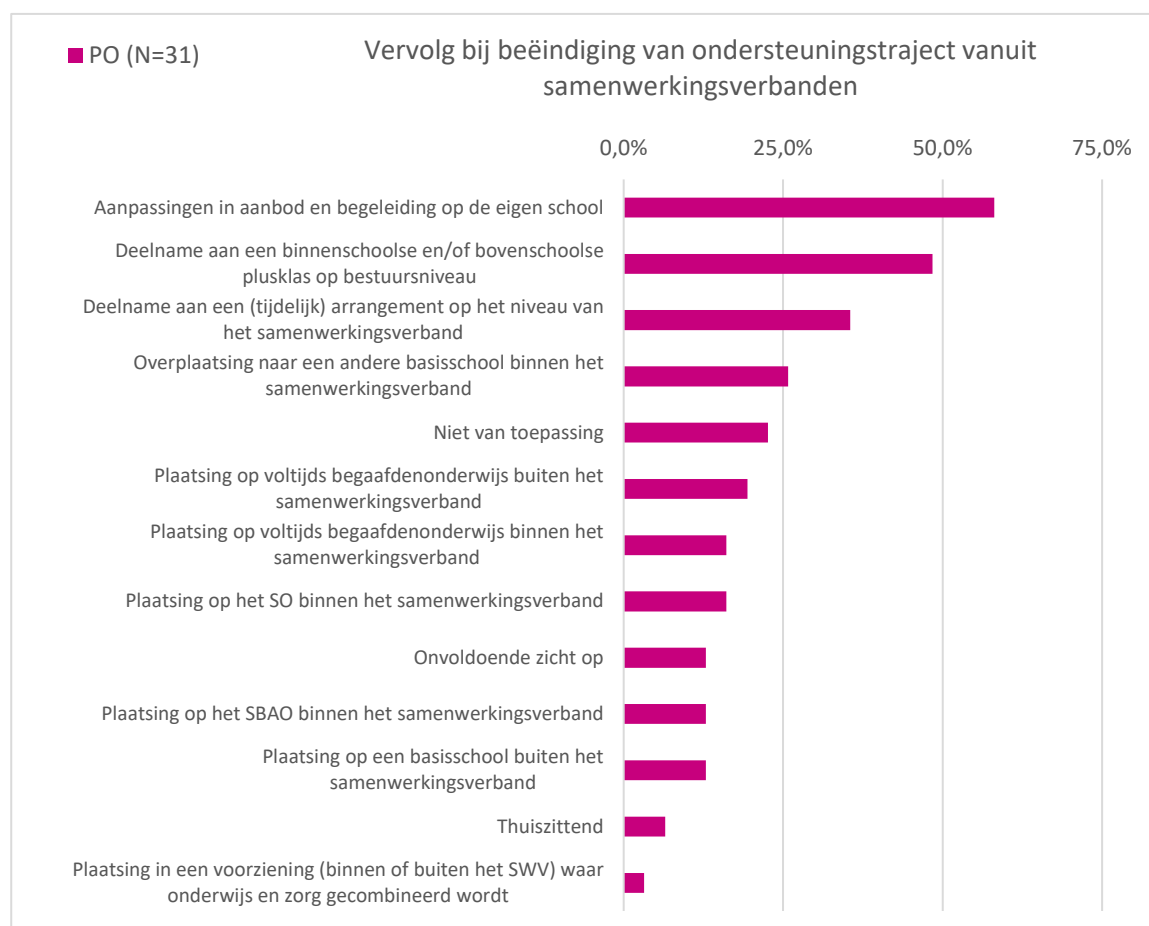
Uit de toelichtingen blijkt dat de ondersteuning in het po zich regelmatig richt op het kind in context, d.w.z. dat het hele systeem rond het kind wordt betrokken (gezin/kind, klas/kind, school). Meerdere SWV'en geven aan per casus systeemgericht te willen werken en te kijken naar de totale ontwikkeling van het kind. Dit gebeurt op verschillende manieren.

Een SWV geeft aan dat de ondersteuning vooral op leerkracht en team gericht is en dat ouders er in gesprekken meestal bij zijn, waarbij zij tips meekrijgen en zo wordt afgestemd. Ook komt het bij een SWV voor dat ouders extra ondersteuning kunnen krijgen als zij dat nodig hebben en van de onderwijsexpert adviezen krijgen over hun bijdrage in de ondersteuning waar mogelijk. Een ander SWV geeft aan dat er naast adviezen voor individuele leerlingen (ouders/leerkracht/IB-er), ook netwerkbijeenkomsten voor leerkrachten georganiseerd en uitgevoerd worden op het gebied van (hoog)begaafdheid door de specialist begaafdheid. Het komt daarnaast voor dat er met name sprake is van coaching en advisering van leerkracht en intern begeleider, (nog) geen hele teams. Tot slot is er een SWV dat aangeeft dat het doel is om te zorgen dat reguliere scholen in staat zijn passend onderwijs te bieden aan (hoog)begaafde leerlingen en omdat ze zien dat dit nog niet lukt voor alle (hoog)begaafde leerlingen zijn er 'vangnetten' gecreëerd (een tussenjaar in het vo voor jonge, versnelde leerlingen en voltijds HB-afdelingen op po-scholen). Vanuit deze voorzieningen wordt zo veel mogelijk kennis gedeeld met de scholen, zodat deze voorzieningen mogelijk op termijn niet meer nodig zijn.

Bij de twintig SWV'en in het vo waar aanvragen voor extra ondersteuning mogelijk zijn, is de werkwijze verder niet toegelicht. Een SWV geeft aan dat dit afhankelijk is van de hulpvraag van school en ouders/leerling en van de ondersteuningsbehoefte van de leerling.

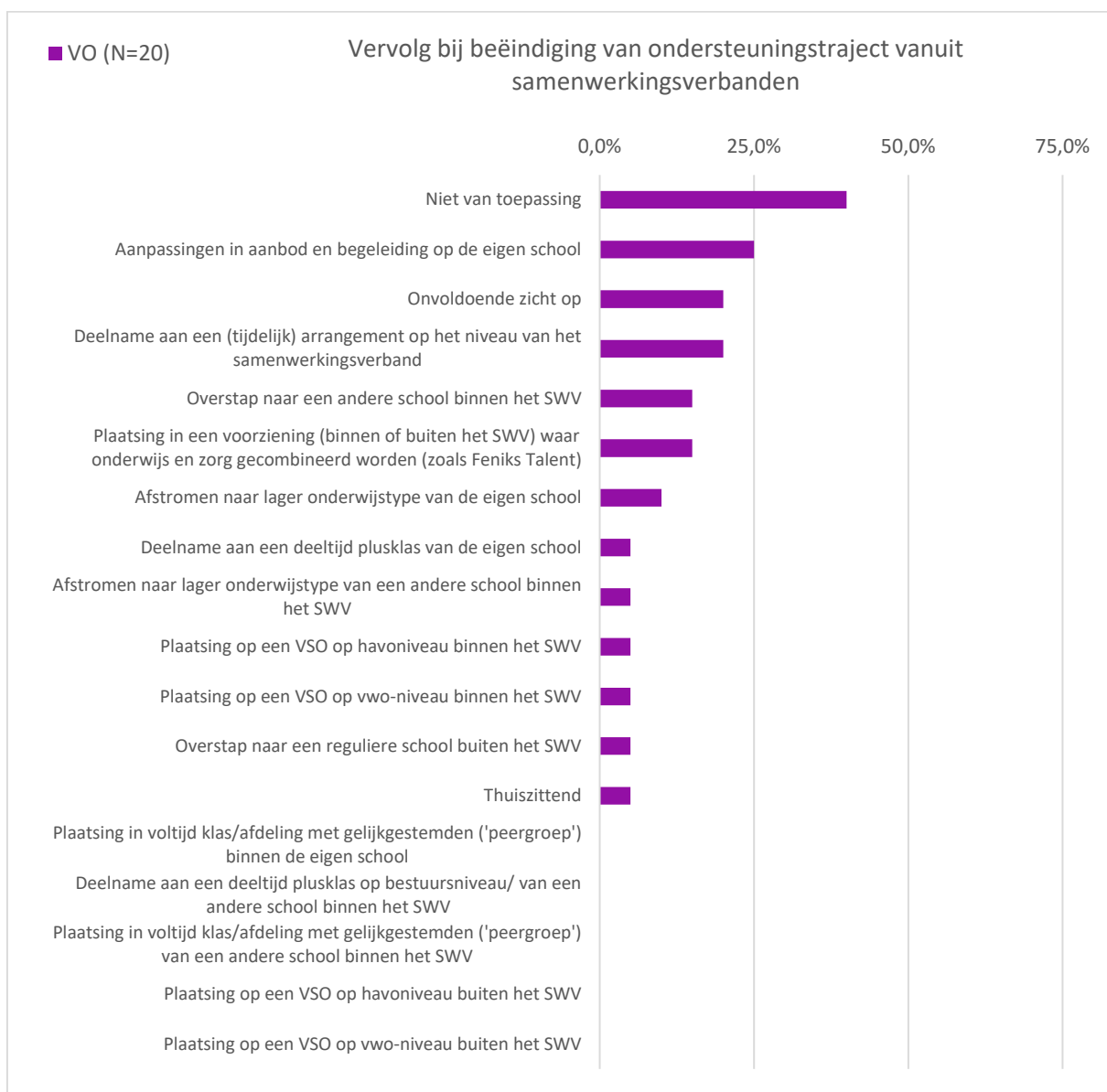
2.5 Vervolg na beëindiging van een ondersteuningstraject vanuit een SWV

De SWV'en zijn gevraagd op welke manieren de begeleiding van leerlingen een vervolg heeft gekregen bij beëindiging van een ondersteuningstraject vanuit het SWV. Voor de vervolgtrajecten zijn bij po en vo verschillende opties bevroegd, welke in volgorde van meest voorkomend in Figuur 9 en Figuur 10 voor respectievelijk po en vo zijn weergegeven.

Figuur 9 - Manieren waarop SWV'en in het po een vervolg geven bij beëindiging van een geboden ondersteuningstraject vanuit het SWV.

De ondersteuning vertaalt zich in het po in de meeste gevallen naar onderwijsaanpassingen op de eigen school (58%), deelname aan een plusklas (48,4%) en deelname aan een (tijdelijk) arrangement op het niveau van het SWV (35%). In mindere mate, maar nog steeds substantieel is er sprake van een overstap naar een andere basisschool (25,8%), naar voltijds onderwijs voor begaafde leerlingen binnen het SWV (16%), naar het speciaal onderwijs (16%) en het speciaal basisonderwijs (13%) binnen het SWV. Ook komt het voor dat de oplossing gevonden wordt in een overstap naar een basisschool buiten het SWV (13%) of een voltijds begaafdenafdeling buiten het SWV (19%). Soms geeft een SWV aan bewust niet te kiezen voor voltijds afdeling voor begaafde leerlingen en dat het dan de keuze van ouders is om de leerling buiten het SWV naar een school die dit wel biedt over te laten stappen. In een enkel geval komt een leerling thuis te zitten (6%) of vertaalt het zich naar een arrangement waar onderwijs en zorg samenkomen (3%). Zo'n 13% geeft aan er onvoldoende zicht op te hebben.

Figuur 10 - Manieren waarop SWV'en in het vo een vervolg geven bij beëindiging van een geboden ondersteuningstraject vanuit het SWV.

In het vo vertaalt de door het SWV geboden ondersteuning zich na beëindiging in de meeste gevallen naar onderwijsaanpassingen op de eigen school (25%) of naar deelname aan een (tijdelijk) arrangement op het niveau van het SWV (20%). Er is ook sprake van een overstap naar een andere school (15%) of naar een voorziening waar onderwijs en zorg worden gecombineerd (15%) en afstromen naar een lager onderwijstype van de eigen school (10%). Een enkele keer is er sprake van thuiszitten, overstap naar vso-havo of vso-vwo binnen het SWV of naar een reguliere school buiten het SWV. De opties van deeltijd peergroep onderwijs, een voltijds afdeling en vso-havo en vso-vwo buiten het SWV worden niet gebruikt. Opvallend is dat er slechts twee SWV'en zijn die hebben aangegeven dat er ook sprake is van afstromen naar een lager onderwijstype van de eigen school. 20% geeft aan er onvoldoende zicht op te hebben hoe een vervolgtraject eruitziet.

Voor zowel SWV'en in het po als in het vo geldt dat zij gebruik maken van meerdere vervolgtrajecten en dat er sprake is van een grote variatie. Duidelijk is dat het vervolg lang niet altijd plaatsvindt binnen de reguliere setting, dat er geregeld extra ondersteuning nodig blijft of een andere vorm dan regulier onderwijs geboden wordt. Over vervolgtrajecten na extra ondersteuning door het SWV is in het po meer bekend dan in het vo; onderwijsaanpassingen in aanbod en begeleiding op de eigen school zijn bij zowel po als vo het meest gangbaar. Deelname in een deeltijd plusklas staat bij po op de tweede plaats; bij het vo is dit deelname in een (tijdelijk) arrangement op het niveau van het SWV.

2.6 Expertise binnen samenwerkingsverbanden

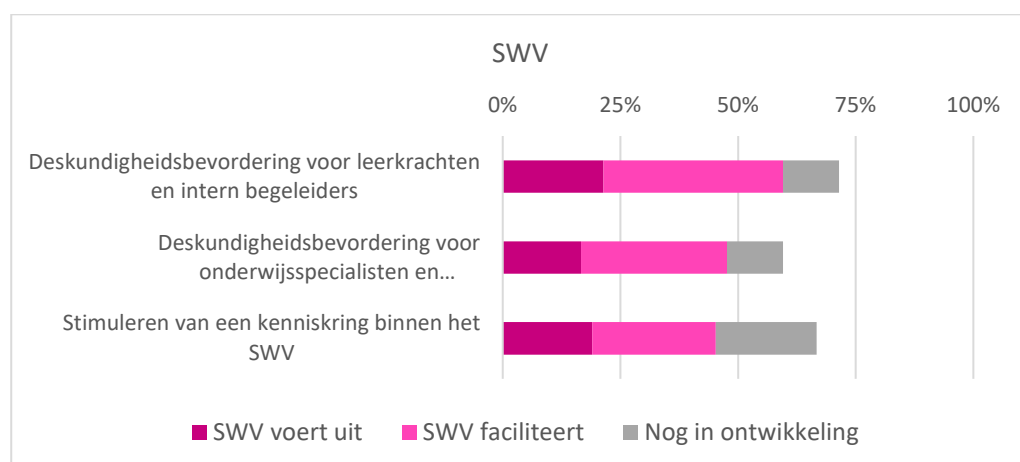
Aan SWV'en is gevraagd vanuit welke functies/rollen er binnen het SWV professionals werkzaam zijn met expertise op het gebied van begaafdheid (zie Tabel 10).

Tabel 10 - Functies/rollen van bij het SWV werkzame professionals, waarbij expertise op het gebied van begaafdheid aanwezig is

Expertise op gebied van begaafdheid	PO (N=42)	VO (N=32)
Bij onderwijsbegeleiders ¹	66,7%	34,4%
Bij gedragswetenschappers	40,5%	31,3%
Niet van toepassing	23,8%	53,1%
Geen zicht op	2,4%	3,1%

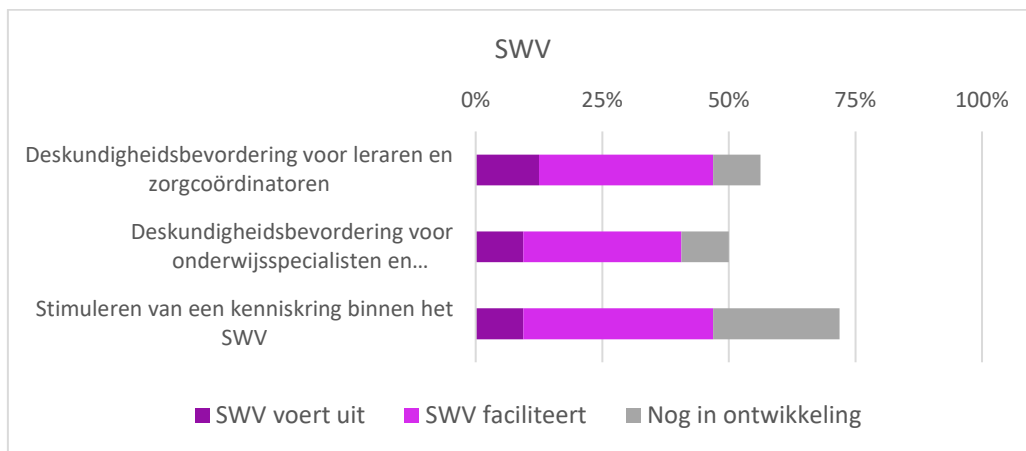
Bij de toelichting wordt in een enkel geval aangegeven dat er geen personeel in dienst is bij de SWV'en (ofwel dat het SWV geen expertisemodel hanteert). Van de vijftien SWV'en in het vo (53%) die 'niet van toepassing' hebben ingevuld, is van elf bekend welk financieringsmodel zij hanteren. Bij 82% hiervan is sprake van een schoolmodel (waarvan twee gecombineerd met expertise- en leerlingmodel), hetgeen het ontbreken van professionals met specifieke expertise waarschijnlijk verklaart.

Er zijn SWV'en die op verschillende thema's scholing aanbieden voor het eigen team van het SWV en/of voor leerkrachten/leraren en intern begeleiders/zorgcoördinatoren van de scholen van het SWV. Dit kan uitgevoerd worden door specialisten van het SWV zelf of door het SWV gefaciliteerd worden (met inhuur van externe specialisten). Het kan ook zijn dat het SWV een kenniskring op dit thema faciliteert. Aan SWV'en is gevraagd op welke manier(en) zij invulling geven aan deskundigheidsbevordering op het thema begaafdheid (zie Figuur 11 en Figuur 12).

¹ Deze rol wordt ook met andere benamingen aangeduid zoals specialist begaafdheid, arrangementmedewerkers, begeleiders passend onderwijs.

Figuur 11 - Manieren waarop SWV'en in het po vanuit hun rol invulling geven aan het bevorderen van deskundigheid op het gebied van begaafdheid

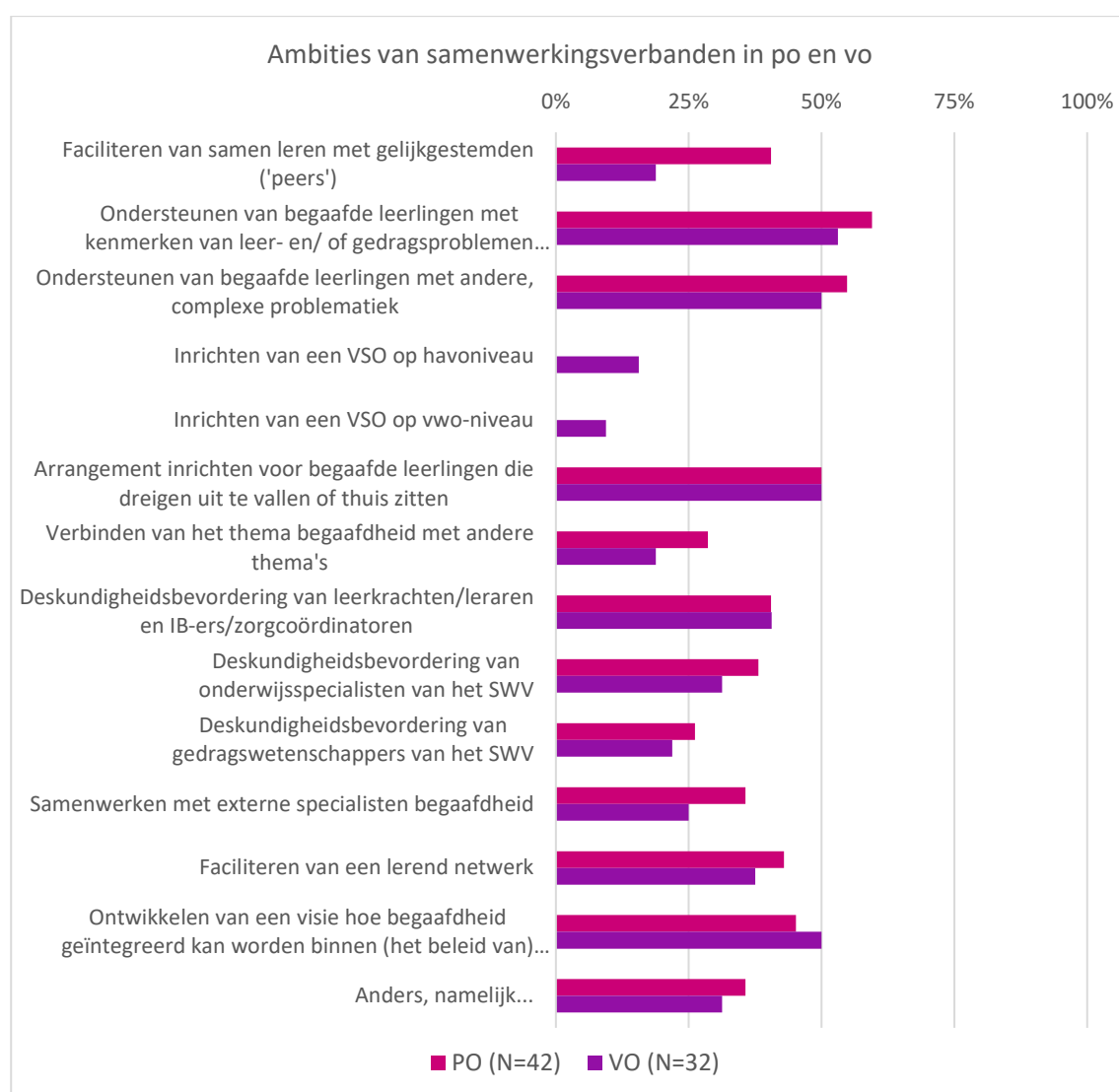
Figuur 12 - Manieren waarop SWV'en in het vo vanuit hun rol invulling geven aan het bevorderen van deskundigheid op het gebied van begaafdheid

De helft à driekwart van de respondenten in het primair en voortgezet onderwijs vindt dat deskundigheidsbevordering op het gebied van begaafdheid (deels) valt onder de verantwoordelijkheid van het SWV. Het SWV voert dit uit, faciliteert dit of is hierop in ontwikkeling. De rol van het SWV is met name faciliterend, zowel in po als in vo. In het primair onderwijs komt het vaker voor dat het SWV de deskundigheidsbevordering ook uitvoert en over de hele linie is de rol van het SWV hier groter dan in het vo. In enkele gevallen heeft het SWV basisscholing op het thema (hoog)begaafdheid bekostigt voor alle scholen/teams. In de gevallen waarin SWV'en aangeven dat deskundigheidsbevordering vanuit het SWV niet van toepassing is, valt in de toelichtingen in het po regelmatig te lezen dat deskundigheidsbevordering wordt gezien als onderdeel van de basisondersteuning, waarvoor de besturen (deels) de middelen kunnen inzetten die zij vanuit de SWV'en ontvangen.

De deskundigheidsbevordering in het vo wordt divers ingevuld. Voorbeelden uit de toelichting: deskundigheidsbevordering vanuit de praktijk van het begeleiden van leerlingen, via een expert-platform op de scholen om anderen te informeren, scholings- en intervisiebijeenkomsten voor trajectbegeleiders, scholing van zorgcoördinatoren op thema's, een kenniskring van pilotscholen op specifieke thema's vanuit het SWV (zoals ASS problematiek), organiseren van een symposium om een 'boost' te geven aan ontwikkeling op dit thema, of een jaarlijkse studiedag voor de verbinding school-wijkteams (SWV-VO-VSO-Gemeenten).

3. Ambities van de samenwerkingsverbanden

SWV'en hebben bij de inventarisatie op tal van punten aan kunnen geven dat zij in ontwikkeling zijn. Vervolgens zijn er ook vragen gesteld over de ambities van SWV'en op het gebied van begaafdheid. Dat geeft zicht op de vraag voor welke thema's urgentie gevoeld wordt door de SWV'en. In Figuur 13 zijn de ambities van de SWV'en in het primair en voortgezet onderwijs weergegeven.

Figuur 13 - Overzicht van ambities die SWV'en po en vo hebben met betrekking tot ontwikkelingen op het gebied van begaafdheid binnen passend onderwijs (waar bij het vo extra is bevraagd of er een ambitie is om een VSO op havo- en/of vwo-niveau in te richten).

De ambities van de SWV'en zijn in po en vo sterk vergelijkbaar: tussen de 45-60% van de SWV'en heeft de volgende vier ambities (of doorontwikkeling/realisaties) aangegeven:

- ondersteunen van begaafde leerlingen met kenmerken van leer- en/ of gedragsproblemen ('dubbel bijzondere' leerlingen);
- ondersteunen van begaafde leerlingen met andere, complexe problematiek;
- arrangement inrichten voor begaafde leerlingen die dreigen uit te vallen of thuis zitten;
- ontwikkelen van een visie hoe begaafdheid geïntegreerd kan worden binnen (het beleid) van Passend Onderwijs.

Bij bovenstaande ambities merkt een respondent op dat het ondersteunen van 'dubbel bijzondere' leerlingen de kern is van passend onderwijs, voor alle leerlingen, ongeacht hun ondersteuningsbehoefte/etiket en dat het belangrijk is het thema begaafdheid te verbinden aan andere thema's, vanuit de visie dat het voor 'anders kijken' nodig is om niet in labels te denken. Dergelijke opmerkingen zijn ook bij andere vragen regelmatig geplaatst, omdat er bij passend onderwijs vanuit ondersteuningsbehoeften wordt gedacht en niet vanuit 'doelgroepen'. Een ander aandachtspunt betreft het ontwikkelen van een visie en vooral passend aanbod voor de dubbel bijzondere leerlingen, waarbij wordt opgemerkt: *"Nu worden deze vaak geplaatst binnen het speciaal onderwijs, waarbij het de vraag is of hier een passend aanbod kan worden gedaan."*

In het po valt op dat bij de toelichtingen diverse signalen afgegeven worden met betrekking tot de ambities van besturen versus SWV'en:

- *"Al deze zaken zijn door het SWV aangekaart. Er zijn echter schoolbesturen die vinden dat dit een zaak is op bestuursniveau, waardoor alle voorstellen in de ijskast terecht zijn gekomen."*
- *"Besturen willen meer eigen verantwoordelijkheid met betrekking tot aanpak extra ondersteuning. Keuze voor schoolmodel als financieringsmodel."*
- *"De ambities zijn door enkele besturen van de tafel geveegd, omdat er een discussie gaande is over verantwoordelijkheden."*
- *"Eerst moet er bestuurlijk het commitment zijn dat het SWV van betekenis wordt op dit thema."*
- *"De schoolbesturen zijn hierin aan zet! Vrijwel alle thema's op schoolbestuurlijk niveau aan de orde."*

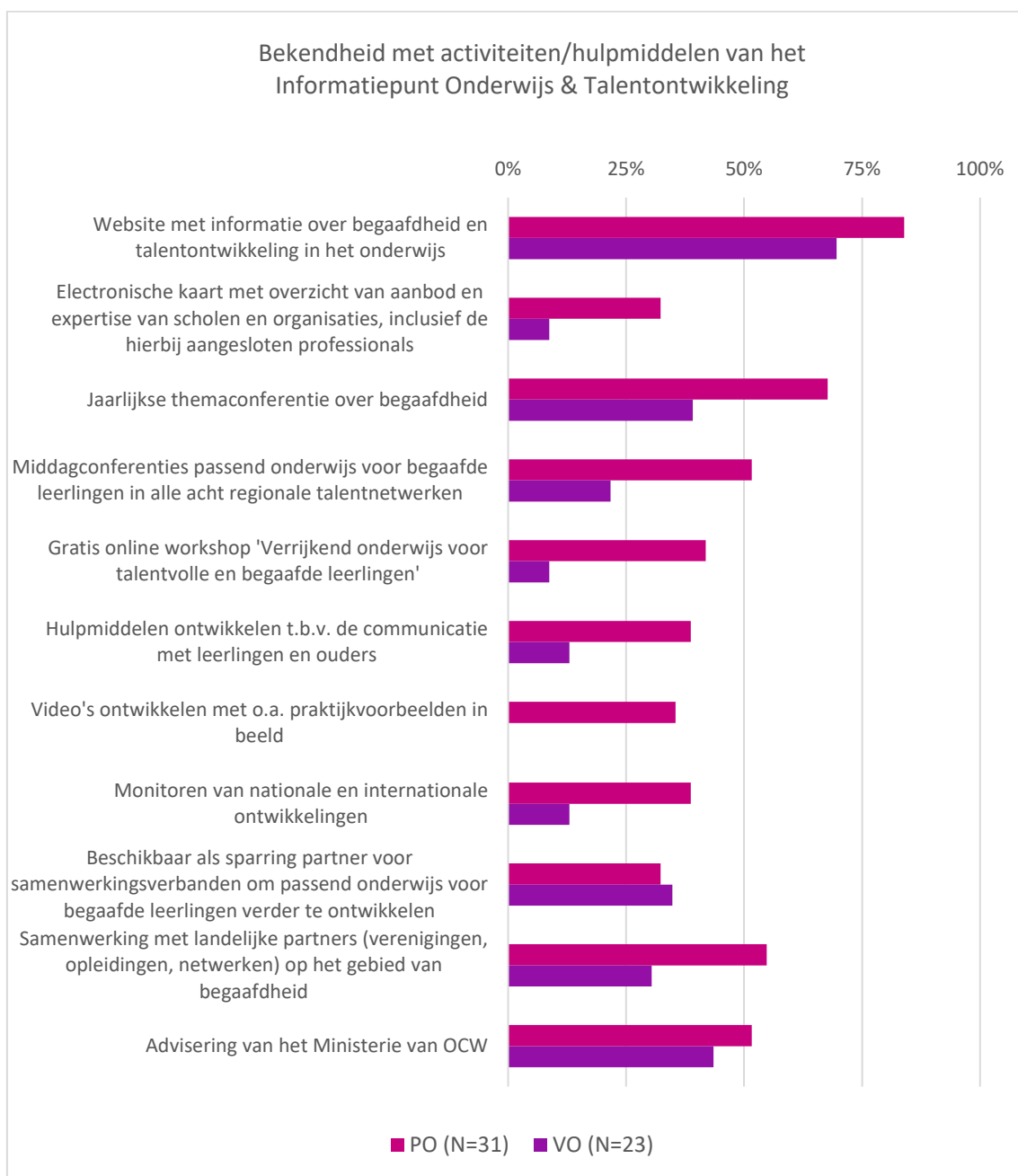
Andere ambities in het vo zijn bijvoorbeeld het verder professionaliseren van de trajectgroep voorzieningen en het stimuleren van beleid binnen de scholen door met de beleidsmedewerkers te overleggen die ook deels werkzaam zijn binnen het SWV. Enkele SWV'en geven aan dat hier geen rol/taak ligt voor hen en dat de inhoudelijke ontwikkeling de verantwoordelijkheid is van de schoolbesturen. Een ander SWV geeft aan dat op cognitief vlak de scholen initiatieven nemen; op gedragsmatig vlak gaan de leerlingen mee in het aanbod aan passend onderwijs van de school en het SWV. Een van de SWV'en die overweegt een vso op havo niveau in te richten, geeft aan dat in verband met een 'volume probleem' mogelijk samen met het aanpalend SWV vo wordt gedaan.

4. Ondersteuning door SLO

Om SWV'en te ondersteunen bij het realiseren van passend onderwijs voor begaafde leerlingen voert SLO (het Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling) diverse activiteiten uit om kennis te delen en professionalisering te bevorderen. Aan SWV'en is gevraagd in hoeverre zij op de hoogte zijn van de diverse mogelijkheden die het Informatiepunt hiervoor biedt. Daarnaast is gevraagd of en op welke manier zij door het Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling ondersteund willen worden. Voor SLO geeft dit informatie met betrekking tot de geboden ondersteuningsstructuur, hetgeen helpt om te bepalen waar de focus voor komende jaren kan komen te liggen

4.1 Activiteiten/hulpmiddelen van SLO

De bekendheid die er bij SWV'en in het po en vo is met betrekking tot activiteiten/hulpmiddelen van het Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling is weergegeven in Figuur 14.

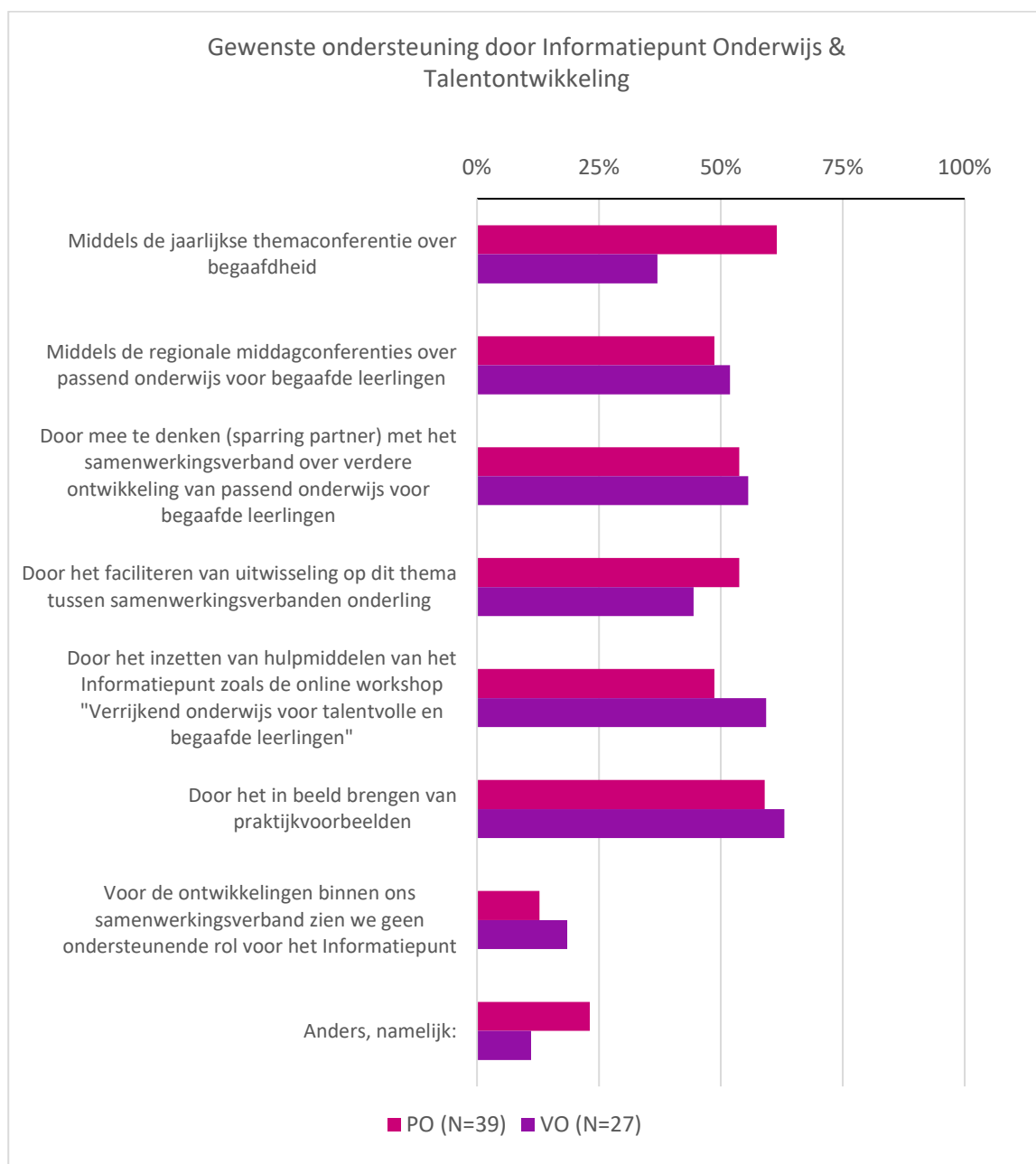

Figuur 14 - Mate waarin SWV'en in po en vo op de hoogte zijn van activiteiten/hulpmiddelen in het kader van de ondersteuningsstructuur die SLO (Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling) biedt op het gebied van begaafdheid binnen passend onderwijs.

De website www.talentstimuleren.nl heeft de grootste bekendheid bij zowel SWV'en in het po (84%) als in het vo (70%). De jaarlijkse themaconferentie die het Informatiepunt organiseert over begaafdheid is in het po ook goed bekend (71%), terwijl dit bij het vo bij slechts de helft hiervan (39%) het geval is. In het algemeen blijkt dat er in het po duidelijk meer bekendheid is dan in het vo met de activiteiten en hulpmiddelen van het Informatiepunt.

4.2 Ondersteuning door SLO

In de vraag naar ondersteuning door het Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling wordt duidelijk op wat voor wijze SWV'en ondersteund wensen te worden. De resultaten hiervan zijn weergegeven in Figuur 15.

Figuur 15 - Manieren waarop SWV'en po en vo aangeven dat SLO (Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling) kan ondersteunen bij het realiseren van de ontwikkelingen binnen hun SWV.

De verschillen tussen behoeften die er in het po en vo zijn met betrekking tot de ondersteuning die het informatiepunt kan bieden, is gering. Rond de helft van de SWV'en ziet een rol voor het informatiepunt middels de diverse genoemde activiteiten, waaronder het meedenken als *sparring partner* om verdere ontwikkeling van passend onderwijs voor begaafde leerlingen in het SWV vorm te geven. Het in beeld brengen van praktijkvoorbeelden scoort in het vo het hoogst (63%), gevolgd door het inzetten van ontwikkelde hulpmiddelen, zoals online workshops (e-learning modules). Bij de jaarlijkse themaconferentie over begaafdheid, die afgelopen jaren meer dan 500 deelnemers kende, is er een relatief groot verschil tussen het po (62%) en het vo (37%), enigszins vergelijkbaar met de grootte van het verschil in de bekendheid hiermee tussen po en vo.

Andere behoeften die zijn aangegeven in het po: besturen bewust maken dat zij de verantwoordelijkheid moeten nemen voor het inrichten van peergroepen, dat ambulante begeleiding niet genoeg is, door gelden te laten oormerken en door verplicht formatie te laten reserveren. Ook is er een SWV dat aangeeft graag eigen opbrengsten te delen en in aanmerking te komen voor het in beeld brengen van een praktijkvoorbeeld. Een ander SWV benoemt ook het belang van het bijdragen aan kennisontwikkeling en het delen van *good practices*. Ook noemt een SWV de behoefte om samen een plan van aanpak te maken. In het vo zijn wordt bij de aanvullende opmerkingen genoemd dat het afhangt van het aanbod en dat het nu nog niet actueel is, maar wellicht wel in de toekomst. Eén SWV geeft aan wel eens te zoeken naar specifieke onderwijs-zorg-arrangementen en de financiering daarvan (bijvoorbeeld in samenwerking met *Feniks Talent*) en dat het nieuwe wetsvoorstel (met betrekking tot onderwijs op een andere locatie) daarin nieuwe mogelijkheden biedt.

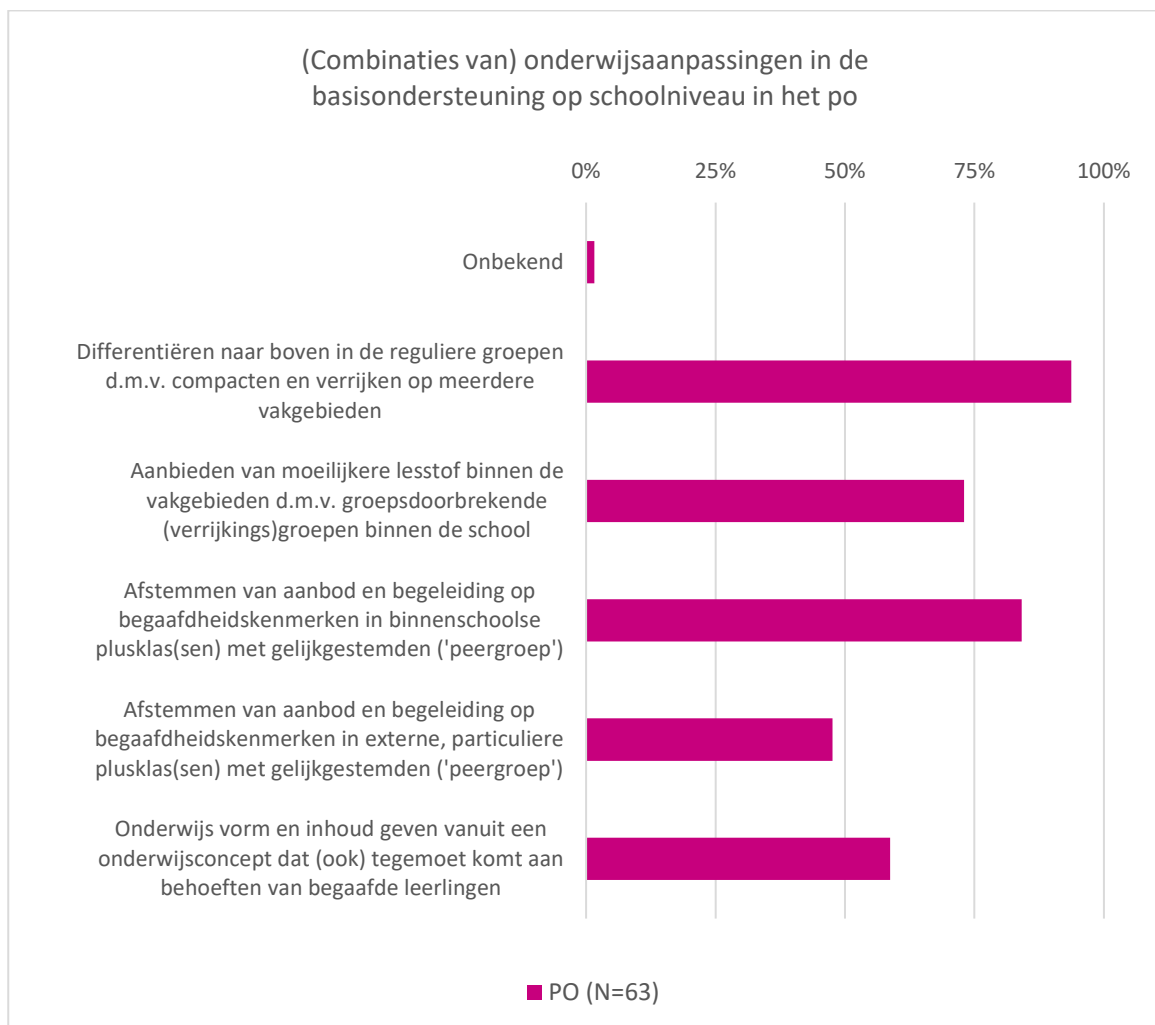
5. Aanbod en begeleiding op school- en bestuursniveau

Wat betreft de vragen over aanbod en begeleiding op het niveau van scholen en besturen, hebben wij steeds gevraagd of bij het SWV bekend is dat een bepaald arrangement op een of meer scholen/ binnen een of meer besturen aanwezig is. Het gevolg is dat de vragenlijst niet het aantal scholen/ besturen met een bepaald arrangement binnen een SWV kwantificeert. Het geeft wel inzicht in hoeverre het SWV op de hoogte is van de verschillende onderwijsaanpassingen en arrangementen.

5.1 Basisondersteuning op schoolniveau

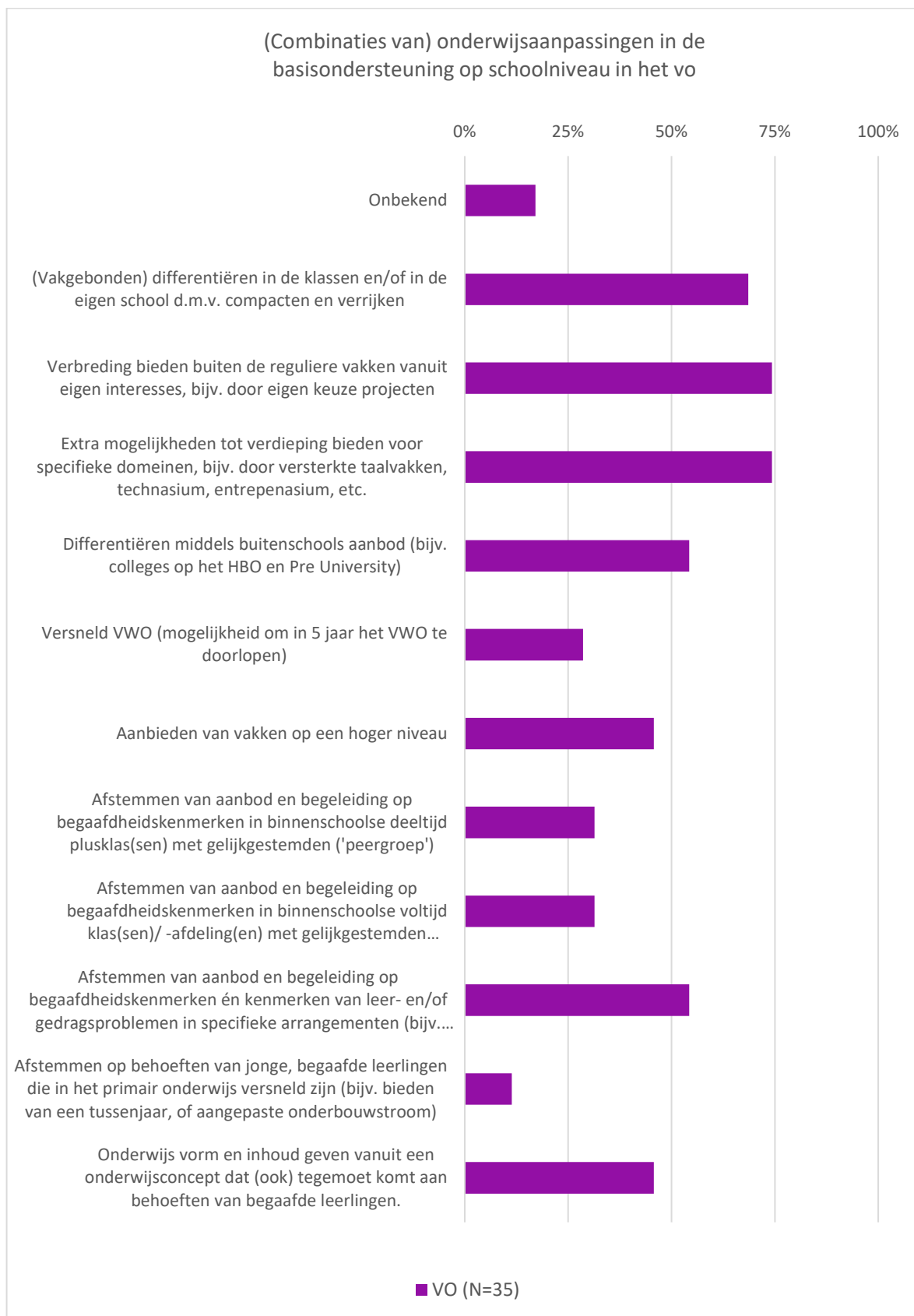
Om in te spelen op de ontwikkelingsbehoeften van begaafde leerlingen zijn er binnen de basisondersteuning in diverse (combinaties van) onderwijsaanpassingen op schoolniveau mogelijk.

De opties die voor het po aangegeven konden worden, zijn differentiëren naar boven in de groep of groepsdoorbrekend, het afstemmen op begaafdheidskenmerken in peergroepen binnen- of buitenschools, of specifieke onderwijsconcepten. In Figuur 16 is te zien welke onderwijsaanpassingen op een of meerdere scholen binnen SWV'en aanwezig zijn.

Figuur 16 - Overzicht van mogelijke (combinaties van) onderwijsaanpassingen in de basisondersteuning in het po die volgens SWV'en op één of meerdere scholen geboden worden.

Ook bij SWV'en in het vo is geïnterviewd welke mogelijkheden er geboden worden. Aangezien bekend is dat in de praktijk van het vo veel onderwijsaanpassingen binnen de school geboden worden, is hier bij de inventarisatie meer variatie in mogelijke keuze opties geboden. De resultaten hiervan zijn weergegeven in Figuur 17.

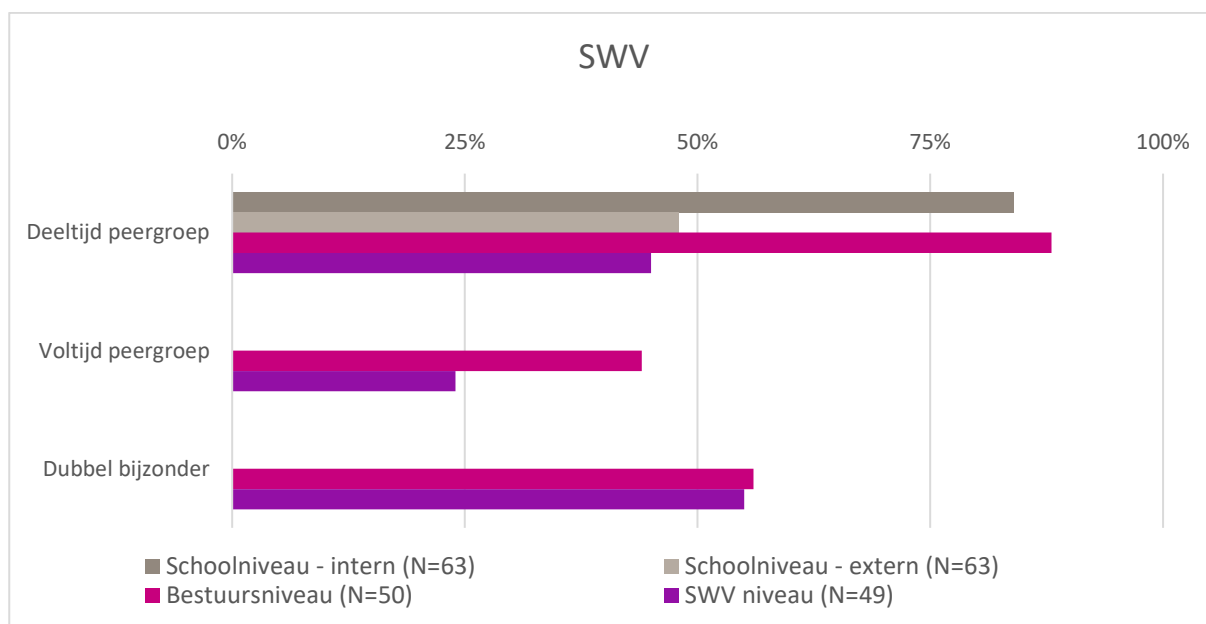

Figuur 17 - Overzicht van mogelijke (combinaties van) onderwijsaanpassingen in de basisondersteuning in het vo die volgens SWV'en op een of meerdere scholen geboden worden.

Differentiatie in de eigen school is zowel in po als in vo de meest voorkomende onderwijsaanpassing, waarvan SWV'en weten dat deze op een of meerdere scholen plaatsvindt. Deeltijd peergroepen in de school zijn in het po een veel voorkomende onderwijsaanpassing (84%). In het vo is dit minder het geval (31%). Voltijdsafdelingen voor begaafde leerlingen zijn bij het po bevroegd als arrangement op bestuursniveau (zie 5.2). Bij het vo vindt dit geregeld plaats op schoolniveau (31%).

5.2 Extra ondersteuning op bestuursniveau

In hoofdstuk 2 zijn de arrangementen voor deeltijd peergroep onderwijs, voltijds afdelingen voor begaafde leerlingen en (tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen op het niveau van een SWV aan bod gekomen. Dit type arrangementen is ook op bestuursniveau geïnventariseerd bij de SWV'en. In Figuur 18 wordt vergeleken in welke mate dergelijke arrangementen op school-/ bestuurs-/ of SWV-niveau geboden worden.

Figuur 18 – Overzicht van de meest voorkomende arrangementen die als (extra) ondersteuningsmogelijkheden voor begaafde leerlingen op verschillende niveaus geboden worden.

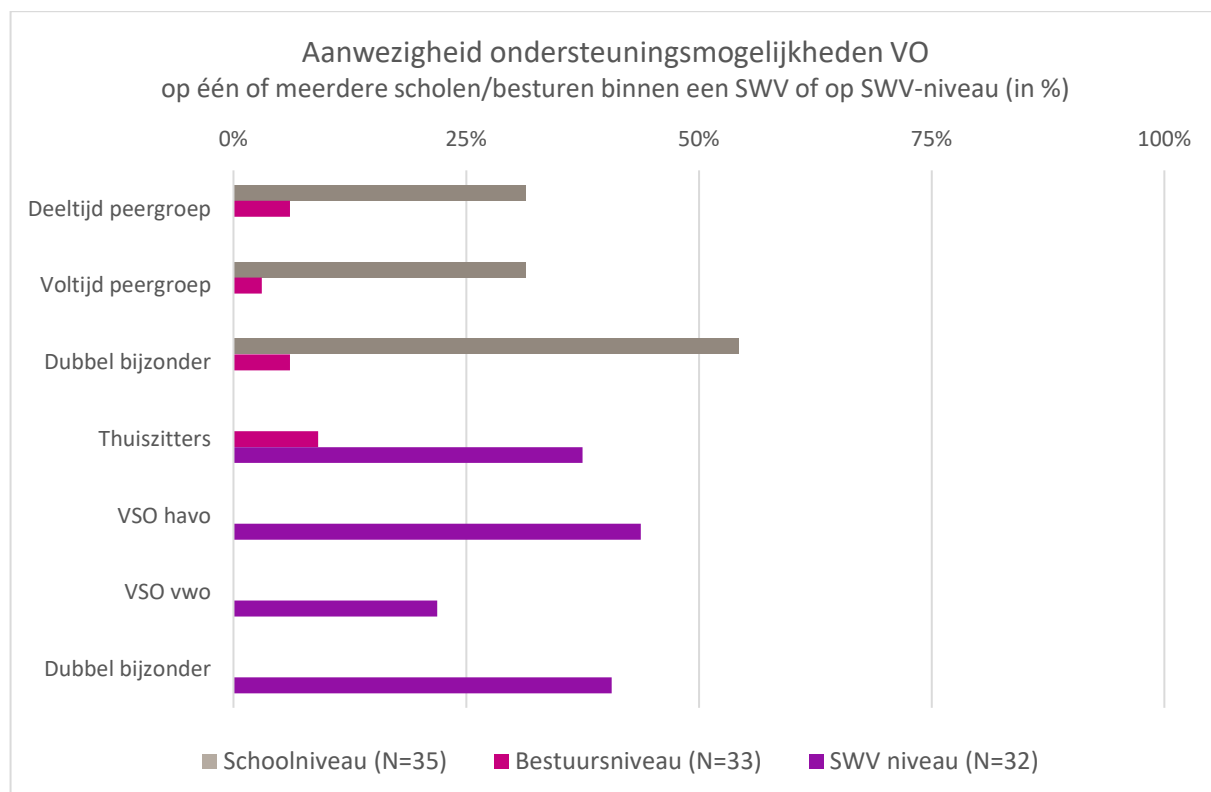
Op bestuursniveau komt deeltijd peergroep onderwijs het meeste voor (88%) en daarna (tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen (56%). Voltijd peergroep onderwijs komt het minste voor (44%).

Er is bij een aantal SWV'en onbekendheid over de aanwezigheid van dergelijke ondersteuningsmogelijkheden op bestuursniveau: 6% voor deeltijd peergroepen, 22% voor arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen en 8% voor voltijdsafdelingen voor begaafde leerlingen.

Daar waar men weet dat dergelijke arrangementen op bestuursniveau aanwezig zijn, kon men via een open vraag meer informatie geven over onder andere kosten, inhoud, organisatie en dergelijke. De antwoorden zijn zeer divers. Men heeft geregeld geen enkel zicht op kosten en inhoud van dergelijke arrangementen. Specifiek voor arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen valt op dat er een grote variatie is: van een deeltijd peergroep specifiek gericht op het werken aan executieve functies, een deeltijd peergroep voor 'twice exceptionals', ondersteuningsarrangement voor de groepsleerkracht, ambulante begeleiding van de leerling in de eigen groep, en sbo-/so-deelname/samenwerking.

Ook blijkt uit de toelichting dat het bij de arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen vaak gaat om een arrangement (deels) op niveau van het SWV in die zin dat het SWV betrokken is bij de toelating en deels of helemaal de kosten voor zijn rekening neemt. Het kan dus zijn dat respondenten hetzelfde arrangement ook benoemd hebben bij de arrangementen op niveau van het SWV. Dit vertroebelt het beeld.

Wat betreft het voltijd peergroep onderwijs komt het ook voor dat het SWV deels kosten op zich neemt en de toelating via het SWV verloopt. Voor meer informatie over bekostiging, zie hoofdstuk 6. Eenmaal wordt in de toelichting genoemd dat het voltijd peergroep onderwijs plaatsvindt binnen het sbo; twee SWV'en geven aan bewust niet te kiezen voor voltijd peergroep onderwijs.

Figuur 19 - Aanwezige ondersteuningsmogelijkheden voor begaafde leerlingen op een of meerdere scholen/besturen binnen een SWV of op het niveau van een SWV.

In Figuur 19 is weergegeven welke mogelijkheden er in het vo op de verschillende niveaus (school, bestuur, SWV) aanwezig zijn. Hieruit blijkt dat er in het vo een zeer gering aanbod geboden wordt op bestuursniveau. Bij 9% van de SWV'en is er wel een arrangement voor begaafde leerlingen die dreigen uit te vallen. (Tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen worden in 6% van de SWV'en op bestuursniveau geboden, evenals deeltijd peergroep onderwijs. Er wordt bij één SWV aangegeven dat er een voltijd peergroep bij een bestuur geboden wordt.

Uit de toelichting blijkt dat arrangementen op bestuursniveau vaak bekostigd worden door het SWV, maar dat de inhoudelijke invulling en toelating van leerlingen onder verantwoordelijkheid valt van scholen en besturen. Bij de toelichting worden individuele begeleiding genoemd, een voorziening voor havo-/vwo-leerlingen met kenmerken van autisme en een traject voor thuiszitters.

Arrangementen op bestuursniveau zijn er nauwelijks in het vo, terwijl die in het po ruim vertegenwoordigd zijn. Voor alle drie arrangementen in het po en vo geldt dat er sprake kan zijn van een (deel)bekostiging door het SWV.

5.3 Aanwezigheid van arrangement po-vo op school/bestuursniveau

In zowel het po als vo is gevraagd of er bij een of meerdere besturen sprake is van arrangementen in het kader van de aansluiting po-vo (bv. voor groep 8 leerlingen op het vo). Dit is weergegeven in Tabel 11.

Tabel 11 - Percentage SWV'en in po en vo dat aangeeft dat er bij één of meerdere besturen arrangementen beschikbaar zijn in het kader van de overgang po-vo.

Arrangement in kader van overgang po-vo	PO (N=50)	VO (N=33)
Onbekend	30 %	30 %
Niet van toepassing	34 %	30 %
Ja, aanwezig	36 %	40 %

De percentages zijn voor po en vo vergelijkbaar. Bij ruim een derde zijn er arrangementen po-vo, een derde van de SWV'en is hier niet mee bekend en bij een derde is een dergelijk arrangement niet binnen het SWV aanwezig.

Uit de toelichting bij po blijkt een diversiteit van samenwerkingen tussen po en vo. Nader onderzoek is nodig om zicht te krijgen op de inhoud van dergelijke arrangementen. De respondenten geven weinig informatie bij de toelichting, mede omdat ze er niet mee bekend zijn. Bij het vo gaat het vooral om mogelijkheden tot verrijking in vo het voor po leerlingen, en in mindere mate om warme overdracht waarbij ook begaafdheid wordt meegenomen, vervroegde instroom en om begeleidingsmogelijkheden van groep 8 leerlingen om een 'zachte landing' mogelijk te maken.

5.4 Ambulante begeleiding/ondersteuning op bestuursniveau

Ondersteuning op de scholen kan ook geboden worden door een begaafdheidsspecialist/-coördinator op bestuursniveau. Scholen kunnen dan een beroep doen op deze specialist zonder 'inmenging' van het SWV. Het is de keuze van een bestuur om een dergelijke functie mogelijk te maken. Gevraagd is of de SWV'en op de hoogte zijn of dit bij hun besturen het geval is (zie Tabel 12) en zo ja, wat dan de taken zijn van deze specialisten.

Tabel 12 - Percentage SWV'en in po en vo dat aangeeft dat er ambulante begeleiding/ondersteuning op scholen wordt geboden door een begaafdheidsspecialist op bestuurs-/schoolniveau

Ambulante begeleiding/ondersteuning	PO (N=50)	VO (N=33)
Onbekend	8 %	33 %
Niet van toepassing	42%	52 %
Ja, aanwezig	50%	15 %

Uit tabel 12 valt op te maken dat er in het po vaker sprake is van een begaafdheidsspecialist/-coördinator op bestuursniveau dan bij het vo, resp. 50% en 15%. Bij de SWV'en van het vo is er een veel grotere onbekendheid of dit het geval is, dan bij het po.

Uit de toelichting blijkt dat de taken divers zijn: ondersteuning van de leerkracht in begeleiding en aanbod van de leerling, vormgeving van beleid, coaching, collegiale consultatie en teamscholing.

Aan de SWV'en van het vo is ook gevraagd naar de aanwezigheid van een begaafdheidsspecialist op *schoolniveau*. 14 % geeft aan dat dit niet het geval is; 60 % geeft aan dat dit het geval is. De taken van deze specialisten zijn lang niet altijd bekend; in meerdere gevallen weet men wel dat het een begaafdheidsprofielschool betreft. De vraag naar ambulante begeleiding/ ondersteuning door een begaafdheidsspecialist op *schoolniveau* is voor het primair onderwijs niet gesteld.

6. Ouderbijdrage en bekostiging van de arrangementen

Aan de SWV'en is gevraagd in hoeverre zij bekend zijn met de bekostiging van de diverse arrangementen op het niveau van school, bestuur en SWV en in hoeverre er sprake is van een ouderbijdrage en waaraan deze ouderbijdrage besteed wordt. In Tabel 13 is dit uitgesplitst naar arrangementen in het po en vo.

Tabel 13 - Verdeling van de bekostiging van diverse arrangementen uitgedrukt in het percentage SWV'en in po en vo dat dit als zodanig heeft gespecificeerd

Wijze van bekostiging met of zonder ouderbijdragen	Onbekend	Scholen/ bestuur	SWV	Mix zonder ouder- bijdrage	Mix met ouder- bijdrage	Alleen ouder- bijdrage	Niet ingevuld/ onduidelijk
PO (primair onderwijs)							
1. Bovenschoolse deeltijd peergroep op bestuursniveau (N=44)	18,2%	31,8%	11,4%	13,6%	9,1%		15,9%
2. Bovenschoolse (tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen op bestuursniveau (N=28)		7,1%	78,6%				14,3%
3. Voltijds afdelingen/klassen voor begaafde leerlingen op school- /bestuursniveau (N=25)	4%	8%	16%	16%	32%		24%
4. Bovenschoolse deeltijd peergroep op SWV niveau (N=18)		33%	39%	22%	6%		
5. Bovenschoolse (tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen op SWV niveau (N=23)		4,3%	78,3%	8,7%	4,3%	4,3%	
6. Voltijds afdelingen/ -klassen voor begaafde leerlingen op SWV niveau (N=11)			27,3%	18,2%	45,5%	9,1%	
VO (voortgezet onderwijs)							
7. Arrangement op schoolniveau (niet uitgesplitst naar type) (N=16)	37,5%	6,3%		12,5%	18,8%	6,3%	18,8%
8. VSO havo (N=14) en VSO vwo (N=7)			100%				
9. Bovenschoolse (tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen op SWV niveau (N=13)			38,5%	53,8%	7,7%		

Ad 1: Wanneer er sprake is van een ouderbijdrage wordt tweemaal aangegeven dat deze besteed wordt aan inhuur externen voor workshops, presentaties en trainingen. Eenmaal wordt aangegeven dat de ouderbijdrage 0 tot gering is, bij de andere wordt geen bedrag genoemd.

Ad 2: De organisatie van dergelijke (tijdelijke) arrangementen worden in de regel bekostigd door de SWV'en, die meestal het arrangement zelf invullen en uitvoeren, maar ook regelmatig ondersteuningsmiddelen doorzetten naar de besturen en de

arrangementen laten invullen en uitvoeren door de besturen zelf. Driemaal wordt aangegeven dat er ook 'dubbel bijzondere' leerlingen (tijdelijk) naar het sbo of so gaan.

Tweemaal wordt aangegeven dat als een leerling van buiten het SWV deelneemt, een rekening wordt gestuurd naar het betreffende SWV.

Ad 3: De meeste voltijds afdelingen/klassen voor begaafde leerlingen door scholen, besturen en SWV'en, afzonderlijk of in combinatie, worden zonder ouderbijdragen gefinancierd (40%). De mix met ouderbijdrage evenwel is hier relatief groot (32%). De ouderbijdragen variëren van 250 tot 1500 euro per kind per jaar. Gelden worden besteed aan extra formatie (dubbele bezetting, extra ondersteuning), extra materialen, excursies en inhuur docenten voor extra vakken als Chinees en programmeren. Eenmaal wordt aangegeven dat er nu nog sprake is van een ouderbijdrage. Deze gaat verdwijnen omdat het arrangement wordt gewijzigd in een arrangement voor 'dubbel bijzondere' leerlingen, bekostigd door het SWV. Ook het aantal onduidelijke antwoorden is relatief groot (24%).

Ad 4: Bovenschoolse peergroepen op het niveau van het SWV worden voor een groot deel bekostigd vanuit het SWV, al dan niet samen met de school/het bestuur waar de leerling vandaan komt. Zo geeft een SWV aan dat besturen recht hebben op een aantal plaatsen, en wanneer er meer afname is moeten school/bestuur bijbetalen. Toch wordt bij een derde aangegeven dat de school/het bestuur de kosten op zich neemt. In één geval is er sprake van een mix van SWV, school en een ouderbijdrage, die gebruikt wordt voor extra materialen en excursie.

Ad 5: Bij de (tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen op het niveau van het SWV is het in de meeste gevallen het SWV dat de kosten draagt; in één geval samen met de gemeente (zorg), in één geval samen met de gemeente (zorg), school en ouders, en in één geval met school. Er wordt niet aangegeven waaraan in het ene geval de ouderbijdrage wordt besteed.

Ad 6: De voltijds afdelingen/ klassen voor begaafde leerlingen hebben relatief gezien vaak een ouderbijdrage. Bij de mix gaat het in vier gevallen om een mix van SWV, school en ouderbijdrage; in één geval om SWV en ouderbijdrage (in afbouw). De ouderbijdrage wordt gebruikt voor materialen, docenten van buiten, dubbele bezetting en extra activiteiten. Drie SWV'en dragen alle extra kosten. Bij twee SWV'en worden de kosten door de school en het SWV samen gedragen, in één geval is er sprake van alleen een aanvullende ouderbijdrage. Onduidelijk is waarom dit SWV dit arrangement schaart onder een voltijds afdeling op SWV niveau, omdat slechts sprake is van een aanvullende ouderbijdrage.

Ad 7: Waar er sprake is van een mix met een ouderbijdrage, gaat het om een combinatie van school en ouders. De drie respondenten geven aan dat het in dit geval gaat om reizen en uitdagende leerlijnen (technasium, TTO), niet om het bekostigen van ondersteuningsbehoeften van leerlingen. Een ander SWV geeft aan dat ouders geen ouderbijdrage hoeven te betalen voor dergelijke onderwijsarrangementen. Waar er een mix is zonder ouderbijdrage, betreft het in één geval een gedeelde verantwoordelijkheid van school en SWV, in het andere geval een mix van school en gemeentesubsidie. Een SWV geeft aan dat er van de ouders 1500 euro wordt gevraagd voor deelname aan de voltijds afdeling voor begaafde leerlingen. In de toelichting valt op dat vier SWV'en aangeven een ondersteunings-/zorgbudget door te sluizen naar de scholen maar niet weten hoe dit besteed wordt. Er is ook gevraagd naar arrangementen op bestuursniveau in het vo: uit de toelichting blijkt, voor zover duidelijk, dat het om arrangementen gaat die op het niveau van het SWV liggen en dat daar ook de gelden vandaan komen. In een geval kunnen scholen pilots aanvragen bij het SWV.

Ad 8: vso-havo en -vwo vallen voor 100% onder de reguliere bekostiging van het SWV.

Ad 9: Bij de (tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen blijkt dat de SWV'en geheel of deels de kosten op zich nemen. Waar het een mix is, gaat het om een mix met zorg (gemeente) en/of school. In één geval wordt aangegeven dat school en ouders de kosten dragen, maar dat er gezocht wordt naar andere financieringsbronnen.

Samengevat zien we dat SWV'en voor arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen bijna altijd de bekostiging op zich nemen; de deeltijd peergroepen op bestuursniveau worden het meest door de besturen/scholen bekostigd al dan niet samen met het SWV. Soms wordt een ouderbijdrage gevraagd. Voor voltijds onderwijs voor begaafde leerlingen is er relatief gezien het meest sprake van een ouderbijdrage.

7. Conclusies

Met deze inventarisatie hebben we de stand van zaken (medio schooljaar 2016-2017) binnen de SWV'en po en vo in kaart gebracht op het gebied van onderwijs en begeleiding van begaafde kinderen, voor zover de respondenten van de SWV'en hier zicht op hebben. De (ontwikkeling van) arrangementen op het niveau van SWV'en richten zich op begaafde leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. De ambities van SWV'en sluiten hierop aan.

Deze ambities hebben zowel in po als vo met name betrekking op begaafde leerlingen met kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen ('dubbel bijzondere' leerlingen), andere complexe problematiek (bijv. trauma's, depressie, ingrijpende levensgebeurtenissen), en op leerlingen die dreigen uit te vallen of thuis zitten. Dit laat zien dat de urgentie gevoeld wordt dat deze leerlingen extra ondersteuning nodig hebben. Tegelijk geven de cijfers aan dat rond de 40-50% van de respondenten deze ambities *niet* heeft, hetzij omdat men dit naar tevredenheid heeft geregeld, hetzij omdat men het niet ervaart als een ontbrekende schakel in het continuüm aan ondersteuningsmogelijkheden, of hier (nog) onvoldoende zicht op heeft.

Zowel uit de toelichtingen als uit de genoemde ambities blijkt dat er behoefte is om uit te gaan van een visie waarbij begaafdheid geïntegreerd wordt binnen het beleid van passend onderwijs voor alle leerlingen. Ondersteuningsbehoeften zijn daarbij het uitgangspunt en de doelstellingen van arrangementen op het niveau van het SWV sluiten daar (steeds vaker) op aan, evenals de wijze van toelating.

7.1 Aanbod en begeleiding binnen samenwerkingsverbanden po

Van de SWV'en po geeft 62% aan niet van plan te zijn om peergroep onderwijs voltijds te ontwikkelen en 43% is dit ook niet in deeltijd verband van plan. Inspelen op kenmerken van begaafdheid en het bieden van mogelijkheden tot deeltijddeelnamen aan een peergroep vindt met name plaats op school- en bestuursniveau. Voor voltijdsafdelingen spelen met name een of meerdere besturen binnen een SWV een rol. Vaak is dit een bewuste keuze van een (school binnen een) bestuur. Uit geplaatste opmerkingen valt af te leiden dat zowel de besturen als de SWV'en dit zien als passend bij de verantwoordelijkheden van besturen in het kader van de basisondersteuning.

Opvallend daarbij is echter wel dat de bekostiging relatief veel mede door ouders wordt gedaan (32%), ook wanneer de SWV'en dergelijke afdelingen wel mede bekostigen geldt dit nog in 45% van de gevallen. (Tijdelijke) deeltijd arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen komen zowel voor op bestuurs- als SWV-niveau. Aangezien er dan sprake is van extra ondersteuningsbehoeften, nemen SWV'en hier wel grotendeels de kosten voor hun rekening. Ouderbijdragen komen daarbij niet of nauwelijks voor.

Wat opvalt bij de (tijdelijke) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen is dat de ondersteuning bij 70% van de SWV'en individueel gericht is. Bij 30% van de SWV'en wordt dit groepsgewijs georganiseerd. Het groeperen van begaafde leerlingen met vergelijkbare ondersteuningsbehoeften biedt een setting met gelijkgestemden en maakt efficiënte inzet van de hiervoor benodigde expertise mogelijk.

Meer afstemming tussen besturen van een SWV lijkt nodig. Diverse signalen duiden erop dat er verschillen van inzicht bestaan met betrekking tot verantwoordelijkheden. SWV'en hebben vaak weinig inzicht in de omvang van het aantal begaafde leerlingen dat extra ondersteuning nodig heeft, of dat dreigt uit te vallen/thuis zit, waarbij begaafdheid een rol kan spelen. Ook de verdeling jongens/meisjes is vaak onbekend en daar waar dit wel bekend is, zijn jongens sterk oververtegenwoordigd. Om vast te kunnen stellen waar samenwerking tussen besturen nodig is, is meer inzicht nodig in wat er binnen de beschikbare mogelijkheden al opgevangen kan worden, zodat ook duidelijk is wat de grenzen daarvan zijn en waar bovenbestuurlijke samenwerking gewenst kan zijn.

7.2 Aanbod en begeleiding binnen samenwerkingsverbanden vo

In het vo zijn de mogelijkheden voor vso op havoniveau en arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen het meest aanwezig en/of in ontwikkeling (beide ruim 40%). Ook is er in vergelijkbare mate aandacht voor leerlingen die dreigen uit te vallen of thuis zitten. Opvallend is dat vso op vwo-niveau weinig is vertegenwoordigd (ongeveer 20%), terwijl verwacht mag worden dat dit voor leerlingen met hoge cognitieve capaciteiten en extra ondersteuningsbehoeften wel belangrijk is.

In de basisondersteuning op schoolniveau is er in het vo een breed spectrum aan mogelijkheden voor differentiëren op verschillende vakgebieden door te versnellen, verdiepen en verbreden. Ruim 30% geeft aan dat er binnen hun SWV ook deeltijd- en voltijd peergroepen zijn op een of meerdere vo-scholen. Ouderbijdragen zijn er hierbij nauwelijks, tenzij voor reizen en specifieke onderwijsprofielen, zoals Tweetalig Onderwijs (TTO) en technasium.

Afstemming van aanbod en begeleiding voor 'dubbel bijzondere' leerlingen op een of meerdere scholen is bij de helft van de SWV'en het geval. De begeleiding van 'dubbel bijzondere' leerlingen vindt (deels) plaats door inzet van extra ondersteuning vanuit het SWV. SWV'en die dit bieden, werken vrijwel allemaal vanuit het expertisemodel (soms in combinatie met school-/leerlingmodel). De (deeltijd) arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen worden in groepsverband of als individueel maatwerktraject met begeleiding in de reguliere setting geboden. De SWV'en nemen voor deze arrangementen geheel of deels de kosten op zich. Waar het een mix is, gaat het om een cofinanciering met zorg (gemeente) en/of school. Bij de mogelijkheden van vso-havo en vso-vwo, dragen de SWV'en de kosten volledig.

Van de deelnemende SWV'en geeft 37,5% aan dat aanvragen voor extra ondersteuning niet van toepassing zijn. In de helft van de gevallen wordt hierbij alleen het schoolmodel gehanteerd. Diverse respondenten geven aan geen zicht te hebben op hoe de aan scholen doorgesluisde ondersteuningsgelden van het SWV besteed worden. Ook ontbreekt vaak het zicht op het aantal aanvragen en op de verdeling jongens/meisjes. Zonder overzicht en inzicht in dergelijke gegevens is het lastig om een beeld te krijgen hoe beter samengewerkt kan worden in de regio om bij complexe ondersteuningsvragen adequate oplossingen te vinden. De combinatie van expertise en middelen vanuit onderwijs en zorg zal hierbij vaker nodig zijn.

8. Discussie

In dit laatste hoofdstuk kaarten we nog enkele discussiepunten aan naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek en signalen vanuit de praktijk. Dit heeft betrekking op het voorkomen van thuiszitters en op de deskundigheid en expertise die nodig is om verder te ontwikkelen en beter te verbinden binnen SWV'en. Tot slot bespreken we enkele bevindingen die specifiek vanuit de rol van SLO, het Informatiepunt Onderwijs & Talenontwikkeling, van belang zijn.

8.1 Voorkomen van thuiszitters

Aangezien een van de belangrijkste doelen van passend onderwijs is om het aantal thuiszitters terug te dringen, is het van belang dat er meer bewustzijn en begrip is voor de manier waarop kenmerken van begaafde kinderen/jongeren van invloed (kunnen) zijn op hun innerlijke belevingswereld en op de interactie met de omgeving. Dit betekent dat het nodig is te weten of er aspecten die gerelateerd zijn aan begaafdheid een mogelijke rol spelen wanneer leerlingen dreigen uit te vallen of thuis zitten. Nog te vaak is dit niet of onvoldoende bekend en deze informatie blijkt vaak niet beschikbaar te zijn op het niveau van SWV'en. Onderzoeken naar oorzaken van thuiszitters en de omvang hiervan bieden ook geen informatie, want deze zijn onder andere gericht op gedragsproblemen of psychiatrische problematiek. Onbekend is of hierbij rekening is gehouden met alternatieve of aanvullende verklaringen vanuit het perspectief van begaafdheid.

Hoewel in deze inventarisatie wel naar voren is gekomen dat er ook sprake is van begaafde leerlingen die dreigen uit te vallen of thuis zitten, is er nog onvoldoende zicht op de mate waarin dit het geval is. Signalen uit de praktijk lijken erop te duiden dat er bij begaafde leerlingen een groter risico is dat onderwijs nog niet passend aansluit op hun mogelijkheden en behoeften. Dat sluit niet aan op de ondervertegenwoordiging van begaafde leerlingen in het beeld dat in dit onderzoek naar voren is gekomen en zou nader onderzocht moeten worden.

Dit vraagt echter wel om een breder perspectief op begaafdheid dan een prestatiegerichte benadering, waarbij hoge resultaten en intelligentiescores leidend zijn. Juist de sociale en emotionele behoeften zijn van cruciaal belang voor een optimale, evenwichtige ontwikkeling. Dit geldt nog eens extra wanneer er sprake is van kenmerken van begaafdheid in combinatie met leer- en gedragsproblemen of andere complexe situaties. Juist dan lopen deze leerlingen het meeste risico om vast te lopen in hun ontwikkeling en om tegelijkertijd niet goed gezien te worden in hun mogelijkheden en behoeften.

8.2 Expertise en deskundigheid binnen samenwerkingsverbanden

In de basisondersteuning moet aangesloten kunnen worden op de cognitieve, sociale, emotionele en fysieke behoeften van alle leerlingen om een ononderbroken ontwikkelingsproces mogelijk te maken. Voor begaafde leerlingen betreft dit in ieder geval cognitief uitdagend aanbod dat aansluit op hun leertempo en niveau (per vak-/talentgebied), zodat zij effectieve werk- en leerstrategieën kunnen ontwikkelen. Daarvoor is het nodig om leerlingen flexibel te groeperen naar behoefte: op niveau per vakgebied met ontwikkelingsgelijken, op basis van gedeelde ontwikkelingsbehoeften/interesses en in contact met gelijkgestemden binnen de eigen groep/school en – als dit niet mogelijk of onvoldoende

blijkt – in de vorm van peergroep onderwijs dat bovenschools georganiseerd is. Dit maakt allemaal deel uit van de basisondersteuning. Beschikbare expertise en ervaring op het gebied van begaafdheid binnen scholen/besturen en bij andere relevante partners in de regio kan beter benut worden om de competenties van leraren en andere begeleiders te vergroten die nodig is om dit te realiseren.

Bij de uitvoering van de extra ondersteuning op het niveau van SWV'en is gecombineerde expertise op het gebied van begaafdheid en leer- en/of gedragsproblemen nodig. Dit vraagt om samenwerking tussen Onderwijs & Zorg/Gemeente, zowel in de bundeling van expertise als in middelen. Hier ontbreekt het nog vaak aan expertise op de combinatie van de verschillende aandachtsgebieden is vaak niet of onvoldoende aanwezig. Een zorgvuldig tot stand gekomen totaalbeeld van de leerling is nodig, want het geheel is bij 'dubbel bijzondere' leerlingen meer dan de som der delen. Dit vraagt om inzicht in talenten, persoonlijke kwaliteiten en uitdagingen van leerlingen én inzicht in factoren in de omgeving die kansen bieden of belemmerend werken. Handelingsgericht werken en systemisch kijken naar het kind is bij complexe vraagstukken extra lastig, maar - net als bij alle kinderen - wel nodig om te begrijpen hoe begeleiding en ondersteuning optimaal aan kan sluiten op wat een kind nodig heeft.

Het uitgangspunt bij een dekkend ondersteuningscontinuüm zou moeten zijn dat de intensieve begeleiding en interventies flexibel en van tijdelijke aard zijn, gericht op het versterken van het zelfregulerend vermogen van het kind en zijn omgeving, zodat de transfer naar andere situaties uiteindelijk gemaakt kan worden. Competenties op dit gebied moeten zowel bij onderwijs- als zorgprofessionals nog verder ontwikkeld worden. Beschikbare expertise wordt echter vaak ook nog onvoldoende benut. Professionals die hier namelijk wel over beschikken, worden onvoldoende gefaciliteerd om de ondersteuningsmogelijkheden en het handelingsrepertoire te vergroten bij alle betrokkenen die een rol spelen in de begeleiding (onderwijs, ouders, overige begeleiders). SWV'en kunnen hier een sterkere rol in spelen.

Er lijkt een vicieuze cirkel te bestaan: de vereiste expertise die nodig is voor complexe ondersteuningsvragen wordt pas ingeschakeld als er al problemen zijn ontstaan die voorkomen kunnen worden met eerdere interventies, maar hiervoor is juist van belang dat deze expertise in een eerder stadium laagdrempelig beschikbaar is. Het is bovendien belangrijk om te realiseren dat het niet eenvoudig is om een passende setting te bieden om passende begeleiding van 'dubbel bijzondere' leerlingen daadwerkelijk vorm te geven. De grootste uitdaging bij deze leerlingen is dat er sprake is van een asynchrone ontwikkeling binnen en tussen verschillende ontwikkelingsgebieden (cognitief, sociaal, emotioneel, fysiek). De combinatie van uitdagend aanbod op de sterke cognitieve gebieden én ondersteuning op andere gebieden vraagt om veel intensievere regionale samenwerking dan nu nog het geval is. Ditzelfde geldt voor andere complexe vraagstukken (depressie, trauma's, ingrijpende levensgebeurtenissen) en voor complexe situaties wanneer leerlingen dreigen uit te vallen of thuis zitten.

Tot slot merken we nog dat het opvallend is dat er bij alle arrangementen die er geboden worden voor begaafde leerlingen veel meer jongens dan meisjes vertegenwoordigd zijn. De vraag is uiteraard waarom dit bij jongens veel vaker nodig lijkt te zijn en of dit wellicht een indicatie kan zijn van een ander onderliggend onderwijs- of maatschappelijk probleem. Aan de andere kant is het ook van belang ervan bewust te zijn dat juist (begaafde) meisjes vaker niet opvallen, omdat zij zich 'succesvol' aanpassen. Zij ontwikkelen vaker dan jongens internaliserende problematiek die minder zichtbaar, maar desalniettemin wel aanwezig is. Bij jongens is over het algemeen vaker sprake van externaliserende problematiek in de vorm van (door de omgeving ervaren) probleemgedrag. Verder onderzoek is nodig om hier meer zicht op te krijgen. Ditzelfde geldt met betrekking tot de oorzaken voor de veel grotere aantallen begaafde leerlingen die uitvallen in het vo.

8.3 Gevolgen voor de ondersteuning vanuit het informatiepunt

Gebleken is dat er op tal van punten in de vragenlijst nog veel onbekendheid is bij de respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld. Hoewel de respons behoorlijk hoog was, geldt ook dat niet alle SWV'en de vragenlijst (volledig) hebben ingevuld. Om inzicht te krijgen in wat er in de praktijk daadwerkelijk gerealiseerd wordt op scholen én waar nog 'witte vlekken' zijn, zou er concretere informatie via scholen en besturen beschikbaar moeten zijn op het niveau van SWV'en. Dit was niet het doel van deze inventarisatie, maar dergelijke informatie is wel nodig. Wanneer de besturen die de SWV'en vormen over deze informatie beschikken, kan dit aanknopingspunten opleveren voor het vormgeven van doelgericht beleid op school-/bestuur- en SWV-niveau. De uitwerking hiervan zal vervolgens per SWV verschillen.

De behoefte om de aanpak voor begaafde leerlingen in te bedden in hun bredere visie op passend onderwijs is door veel SWV'en aangegeven. Van de trajecten waarbij het informatiepunt als *sparring partner* betrokken is, zien we in de praktijk dat ieder SWV daarin zijn eigen visie, werkwijze en prioriteiten heeft. Dit verschilt soms ook per (sub)regio (in landelijke gebieden), of per wijk (in stedelijke gebieden). Met meer inzicht in aard en omvang van problemen die een rol spelen bij begaafde kinderen in de context van passend onderwijs en met goede voorbeelden van mogelijke uitwerkingen, kan beleid op landelijk niveau ook effectiever bijdragen om ontwikkelingen op dit gebied effectiever te stimuleren.

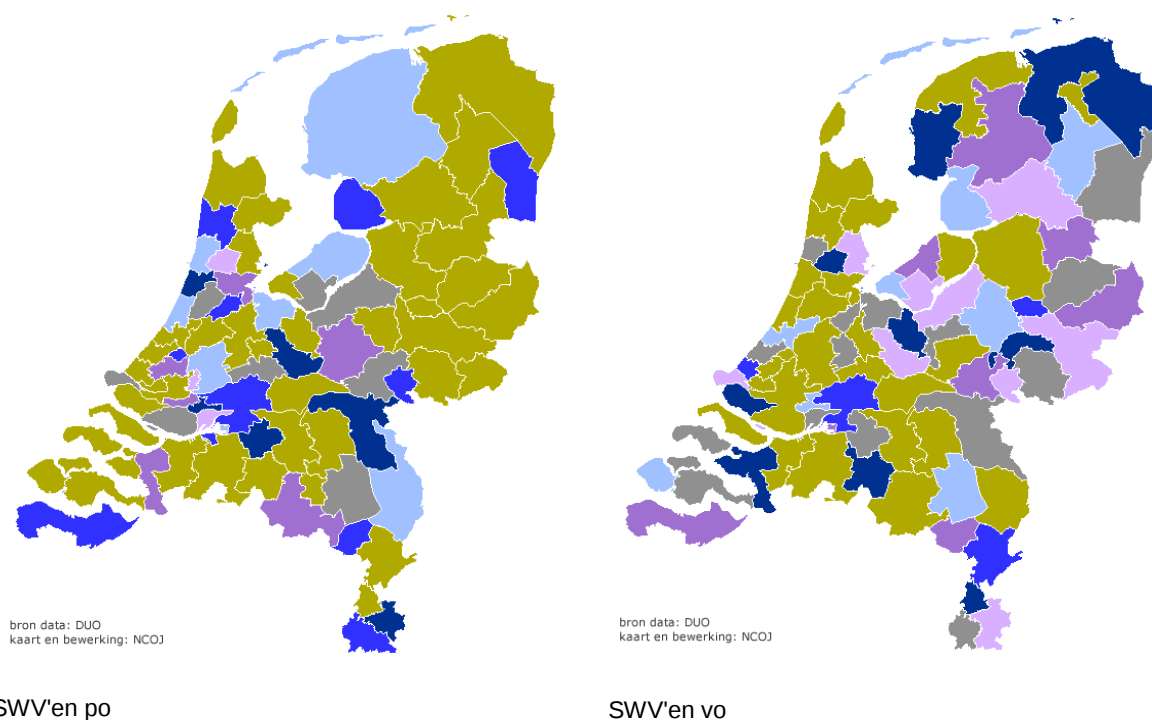
Meerdere keren is door de respondenten aangegeven dat de uitgevoerde inventarisatie het bewustzijn over de verantwoordelijkheid voor passend onderwijs, ook voor begaafde leerlingen, heeft vergroot. De gestelde vragen bieden aanknopingspunten om verder over na te denken binnen eigen gelederen. De ambities laten ook zien dat veel SWV'en verder willen met dit thema.

Voor wat betreft de ondersteuning die het informatiepunt hierbij biedt, blijkt dat dit in een behoefte voorziet. Echter, de mogelijkheden hiertoe zijn (met name in het vo) nog te weinig bekend. Meer communicatie hierover is nodig, waarbij gericht naar een groter bereik gewerkt moet worden. Daarvoor zal het informatiepunt nauwer gaan samenwerken met de professionals in de praktijk, met name professionals binnen de SWV'en die betrokken zijn bij de uitvoering van begeleidende en coördinerende activiteiten op het gebied van begaafdheid. Bijvoorbeeld door hen gericht bij activiteiten te betrekken en de onderlinge uitwisseling op thema's zowel regionaal als landelijk te faciliteren. Het informatiepunt gaat ook meer inspelen op de behoefte om inspirerende praktijkvoorbeelden in beeld te brengen als middel om ontwikkelingen verder te brengen.

Het faciliteren van uitwisseling tussen professionals binnen onderwijs en zorg, via lerende netwerken en uitwisselingsbijeenkomsten, krijgt zowel landelijk, regionaal als binnen SWV'en een sterkere impuls. De focus zal daarbij liggen op de thema's 'dubbel bijzonder' en het voorkomen dat begaafde leerlingen uitvallen. Dit zal echter altijd gecombineerd worden met het benadrukken van het belang van uitdagend en verrijkend onderwijs dat doelgericht wordt vormgegeven om een ononderbroken ontwikkelingsproces dat is afgestemd op de voortgang in ontwikkeling van alle leerlingen te kunnen borgen (artikel 8.1 WPO, artikel 2.2 WVO).

Bijlage 1 Deelnemende samenwerkingsverbanden po en vo

SWV'en die hebben deelgenomen aan het inventariserend onderzoek zijn weergegeven in het groen, voor zover dit gespecificeerd is door de respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld. In het po hebben 38 van de 63 SWV'en dit gespecificeerd, in het vo 27 van de 35 respondenten. Over het algemeen zijn de verkregen resultaten gebaseerd op de ingevulde antwoorden van de SWV'en die de vragenlijst het meest volledig hebben ingevuld. Door hen zijn meestal ook de SWV-gegevens en -kengetallen ingevuld. Voor de overige regio's is dit dus niet bekend: zij hebben de vragenlijst niet volledig ingevuld, of niet gereageerd op het verzoek om deel te nemen aan het onderzoek.

Figuur 20 – Samenwerkingsverbanden die hebben deelgenomen aan het inventariserend onderzoek zijn weergegeven in het groen, voor zover dit gespecificeerd is door de respondenten die de vragenlijst hebben ingevuld. In het po betreft dit achtendertig van de drieënzestig samenwerkingsverbanden die hebben gereageerd. In het vo hebben zeventwintig van de vijfendertig respondenten dit gespecificeerd. Over het algemeen zijn de verkregen resultaten gebaseerd op de ingevulde antwoorden van de samenwerkingsverbanden die de vragenlijst het meest volledig hebben ingevuld. Door hen zijn meestal ook de swv-gegevens en kengetallen ingevuld. Voor de overige SWV'en is dit dus niet bekend: zij hebben de vragenlijst niet volledig ingevuld, of niet gereageerd op het verzoek om deel te nemen aan het onderzoek.

Bijlage 2 Schematisch overzicht SWV-monitor (po)

Passend onderwijs voor begaafde leerlingen binnen samenwerkingsverbanden po

Stand van zaken en ambities binnen SWV'en met betrekking tot aanbod en begeleiding van begaafde leerlingen

Basisondersteuning op schoolniveau

☐ Onbekend☐ Differentiëren naar boven in reguliere groepen: compacten en verrijken op meerdere vakgebieden☐ Aanbieden van moeilijkere lesstof binnen vakgebieden d.m.v. groepsdoorbrekende (verrijkings)groepen binnen de school	☐ Afstemmen op begaafdheidskenmerken in groepen met gelijkgestemden ('peergroep') in: ☐ binnenschoolse plusklas(sen)☐ externe, particuliere plusklas(sen)☐ Onderwijsconcepten die (ook) tegemoet komen aan behoeften van begaafde leerlingen → indien van toepassing Graag toelichten

Ondersteuning op bestuursniveau

Bij één of meerdere besturen: Afstemmen van aanbod en begeleiding op begaafdheidskenmerken d.m.v.

- ☐ Deeltijd plusklassen met gelijkgestemden ('peergroep')
- ☐ Voltijd (hoog)begaafdenafdelingen/-klassen met gelijkgestemden
- ☐ (Tijdelijke) arrangement(en) voor begaafde leerlingen met kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen ('dubbel bijzonder')

→ indien van toepassing Indien bekend bij swv graag toelichten: wijze van bekostiging, ouderbijdrage(n) en besteding hiervan

Bij één of meerdere besturen: Ambulante begeleiding/ondersteuning op de scholen door begaafdheidscoördinator/-specialist op bestuursniveau?

☐ Onbekend☐ Niet van toepassing	☐ Ja → indien van toepassing Graag toelichten

Bij één of meerdere scholen/besturen: arrangementen in het kader van de aansluiting po-vo?

☐ Onbekend☐ Niet van toepassing	☐ Ja → indien van toepassing Graag toelichten

Ondersteuning op niveau van het samenwerkingsverband

- ☐ Deeltijd plusklassen met gelijkgestemden ('peergroep')
- ☐ Voltijd (hoog)begaafdenafdelingen/-klassen
- ☐ (Tijdelijke) arrangement(en) voor begaafde leerlingen met kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen ('dubbel bijzonder') en/of met andere complexe problematiek (bijvoorbeeld depressie, trauma)
- ☐ (Tijdelijke) arrangement(en) voor begaafde leerlingen die dreigen uit te vallen of thuiszitten
- ☐ Ondersteuning van leerlingen/leraren/teams op school door een specialist van het samenwerkingsverband

→ Graag aangeven voor elk van bovenstaande opties:

- ☐ Niet aanwezig: ☐ (nog) geen plannen ☐ oriënterend of dit wenselijk/noodzakelijk is ☐ in ontwikkeling
- ☐ Aanwezig

→ indien van toepassing:

☐ Wat zijn de doelen van de betreffende optie?☐ In welke behoeften wordt voorzien?☐ Hoe is de toelating ingericht om doelen en behoeften af te stemmen?☐ Welke aspecten maken deel uit van het toelatingsproces?☐ Van wie is de informatie afkomstig om aspecten in kaart te brengen?☐ Wijze van bekostiging + besteding van eventuele ouderbijdrage(n)☐ Kengetallen (aantallen + verdeling j/m)	} <i>Diverse opties
aan te geven
en/of te specificeren</i> |
|---|--|

Overige vragen

- ☐ Aanvragen van scholen voor extra ondersteuning van begaafde leerlingen bij het samenwerkingsverband
Uitgevoerd door wie? Voor wie? Vervolg mogelijkheden bij beëindiging van het ondersteuningstraject?
- ☐ Beschikbare expertise binnen het samenwerkingsverband
- ☐ Professionaliseringsmogelijkheden vanuit het samenwerkingsverband
- ☐ Ambities van het samenwerkingsverband + mogelijkheden m.b.t. ondersteuning vanuit het Informatiepunt

Bijlage 3 Schematisch overzicht SWV-monitor (vo)

Passend onderwijs voor begaafde leerlingen binnen samenwerkingsverbanden vo

Stand van zaken en ambities binnen SWV'en met betrekking tot aanbod en begeleiding van begaafde leerlingen

Basisondersteuning op schoolniveau	
☐ Onbekend ☐ Differentiëren binnen vakken ☐ Verbreden buiten vakken ☐ Extra verdieping op specifieke domeinen ☐ Differentiëren middels buitenschools aanbod ☐ Versneld vwo ☐ Vakken op een hoger niveau	☐ Afstemmen op begaafdheidskenmerken in: ☐ deeltijd plusklas(sen) met gelijkgestemden ☐ voltijd klas(sen)/afdeling(en) ☐ Afstemmen op jonge, begaafde leerlingen ☐ Onderwijsconcepten die (ook) tegemoet komen aan behoeften van begaafde leerlingen indien van toepassing
Anders dan bovenstaande, namelijk	
Arrangementen op schoolniveau?	
Op één of meerdere scholen: ondersteuning door begaafdheidscoördinator/-specialist op schoolniveau?	
☐ Onbekend ☐ Niet van toepassing	☐ Ja indien van toepassing

Ondersteuning op bestuursniveau	
Arrangementen voor gelijkgestemden met aanbod en begeleiding afgestemd op begaafdheidskenmerken?	
☐ Onbekend ☐ Niet van toepassing ☐ Deeltijd plusklas(sen) ☐ Voltijd klassen/afdelingen	☐ Tijdelijke arrangementen voor 'dubbel bijzondere' leerlingen en/of andere complexe problematiek ☐ Arrangementen bij dreigende uitval/ thuiszitten ☐ Anders, namelijk
Bij één of meerdere besturen: ambulante begeleiding/ondersteuning op de scholen door begaafdheidscoördinator/-specialist op bestuursniveau?	
☐ Onbekend ☐ Niet van toepassing	☐ Ja indien van toepassing
Bij één of meerdere scholen/besturen: arrangementen in het kader van de aansluiting po-vo?	
☐ Onbekend ☐ Niet van toepassing	☐ Ja indien van toepassing

Ondersteuning op niveau van het samenwerkingsverband	
☐ VSO school/scholen voor (hoog)intelligente leerlingen met kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen ☐ op havo niveau en/of ☐ op vwo niveau ☐ (Tijdelijke) arrangement(en) voor begaafde leerlingen met kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen ('dubbel bijzonder') en/of met andere complexe problematiek (bijvoorbeeld depressie, trauma) ☐ (Tijdelijke) arrangement(en) voor begaafde leerlingen die dreigen uit te vallen of thuiszitten * ☐ Ondersteuning van leerlingen/leraren/teams op school door een specialist van het samenwerkingsverband *	
Graag aangeven voor elk van bovenstaande opties:	
☐ Niet aanwezig: ☐ (nog) geen plannen ☐ oriënterend of dit wenselijk/noodzakelijk is ☐ in ontwikkeling	
☐ Aanwezig	
indien van toepassing:	
☐ Wat zijn de doelen van de betreffende optie? ☐ In welke behoeften wordt voorzien? ☐ Hoe is de toelating ingericht om doelen en behoeften af te stemmen? ☐ Welke aspecten maken deel uit van het toelatingsproces? ☐ Van wie is de informatie afkomstig om aspecten in kaart te brengen? ☐ Wijze van bekostiging ☐ * Kengetallen (aantallen + verdeling j/m)	Diverse opties aan te geven en/of te specificeren
Overige vragen	
☐ Aanvragen van scholen voor extra ondersteuning van begaafde leerlingen bij het samenwerkingsverband Uitgevoerd door wie? Voor wie? Vervolg mogelijkheden bij beëindiging van het ondersteuningstraject? ☐ Beschikbare expertise binnen het samenwerkingsverband ☐ Professionaliseringsmogelijkheden vanuit het samenwerkingsverband ☐ Ambities van het samenwerkingsverband + mogelijkheden m.b.t. ondersteuning vanuit het Informatiepunt	

Als landelijk kenniscentrum leerplanontwikkeling richt SLO zich op de ontwikkeling van het curriculum in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs in Nederland. We werken met het onderwijsveld aan de doelen, kaders en instrumenten waarmee scholen hun opdracht vanuit een eigen visie kunnen vervullen.

We brengen praktijk, beleid, maatschappelijke ontwikkelingen en onderzoek samen en stellen onze expertise beschikbaar aan onderwijs en overheid, bijvoorbeeld in de vorm van leerplannen, tools, voorbeeldlesmaterialen, conferenties en rapporten.